

Ammattilaisesta asiantuntijaksi

Näkökulmia poliisin ammattitaitoon ja edellytyksiin poliisikoulutuksen opetus-
suunnitelmateksteissä

Jaakko Alamikkula

03/2023

TIIVISTELMÄ

Jaakko Alamikkula: Ammatillisesta asiantuntijaksi. Näkökulmia poliisin ammattitaitoon ja edellytyksiin poliisikoulutuksen opetussuunnitelmateksteissä

Opinnäytetyön muoto: tutkimuksellinen

Julkisuusaste: Julkinen

Ohjaaja: Sanna Luoma

Tutkinto: Poliisi (AMK)

Työ käsittelee poliiseilta edellytetyssä ammattitaidossa sekä poliisityön etiikassa tapahtuneita muutoksia poliisikoulutuksen opetussuunnitelmissa sekä tämän pohjalta johdettavia muutoksia poliisikoulutuksessa. Tutkimusaiheena ovat poliisilta edellytetty osaaminen ja poliiseihin liitetyt arvo-odotukset opetussuunnitelmissa, näissä tapahtuneet muutokset sekä niistä johdettavat muutokset poliisikoulutuksessa. Työ käsittelee poliisikoulun perustutkinnon opetussuunnitelma-asiakirjoja 1980-2000-luvuilta sekä poliisiammattikorkeakoulun opetussuunnitelmia vuosilta 2014 ja 2020.

Työ pohjautuu laadullisen tutkimuksen tutkimusmenetelmiin, jolloin tavoitteena on jonkin ilmiön ymmärtäminen. Lähdemateriaalia käsitellään sisällön temaattisen analyysin menetelmin, jolloin aineistosta kerättyjen johtoajatusten pohjalta pyritään rakentamaan temaattinen kokonaisuus. Historiantutkimuksen näkökulmasta tarkastelevan ilmiön ympärille rakennetaan tutkimuskirjallisuuden avulla viitekehystä lähdeaineistosta tehtyjen johtopäätösten tueksi.

Poliisin ammatin voidaan nähdä kehittyneen ammattilaisroolista kohti asiantuntijatyötä. Ammatillaisen ollessa laaja-alainen oman osaamisalueensa teorian ja käytännön hallitsija, joka kykenee soveltamaan tietojaan, asiantuntijatyössä korostuu paitsi ammatinhallinta myös aktiivinen kehitystyö, verkostoituminen ja osaamisen monitieteisyys ja -alaisuus. Poliisin ammatissa korostuu erityisesti kyky itsenäiseen toimintaan.

Poliisityötä ohjaavat arvot perustuvat paitsi lakiin myös virkamiesetiikkaan. Poliiseilta edellytetään tietynlaista käytöstä, ja poliisin toiminta perustuu yhteisiin arvoihin. Toimivaltaa käytettäessä poliisin tulee noudattaa lakia ja kunnioittaa perusoikeuksia. Toisaalta virkamiesetiikka jättää myös laintulkinnalle tilaa, mikä ei toisaalta ole täysin ongelmaton. Eettinen pohdinta ja omien toimenpiteiden laillisen tarkastelun kestävä perustelu onkin tärkeä osa poliisin työtä.

Tutkitun lähdeaineiston perusteella poliiseilta edellytetty osaaminen ja poliiseihin liitetyt arvo-odotukset ovat muuttuneet verrattain vähän. Poliisin osaamistavoitteet ovat kehittyneet ottamaan huomioon kansainvälistyvän ja moniarvoistuvan yhteiskunnan. Erityisesti viestintäosaamista ja kielitaitoa korostettiin tuoreemmissa asiakirjoissa, joskin ammatinhallinnan osaamisalueet pysyivät

aihealueiltaan samoina kautta tarkasteltujen asiakirjojen. Toisaalta poliisitoiminnan eettisyyttä korostettiin tuoreemmissa opetussuunnitelmissa verrattuna varhaisempaan lähdemateriaaliin. Poliisityön itsenäisyys ja poliiseilta edellytetty kyky itsenäiseen toimintaan tuli alati ilmi lähdemateriaalissa.

Poliisiammattikorkeakoulu-uudistus oli merkittävä muutos poliisikoulutuksessa. Poliisikoulutus tavoitteineen sidottiin kansainväliseen tasoon, ja poliisin osaamistavoitteet jaettiin yleisiin kompetensseihin ja ammatillisiin kompetensseihin. Opetussuunnitelmateksteissä korostettiin asiantuntijatyötä ja akateemisia taitoja: poliisi nähtiin entistä korostuneemmin kriittisenä ja monitieteellisesti pätevänä asiantuntijana, joka kehitti paitsi omaa osaamistaan myös työyhteisöä.

Sivumäärä: 42

Tarkastuskuukausi ja vuosi: Maaliskuu 2023

Avainsanat: *Ammattitaito, arvot, asiantuntijuus, etiikka, kompetenssi, normit, opetussuunnitelma, opetussuunnitelmatyö, poliisin perustutkinto, poliisi (AMK) -tutkinto*

SISÄLLYSLUTTELO

1 JOHDANTO	1
2 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSMENETELMÄT	2
2.1 Tutkimustehtävä	3
2.2. Käsitteet	3
2.3 Tutkimusmenetelmät	4
2.3.1 Laadullisen tutkimuksen näkökulma.....	5
2.3.2 Historiantutkimuksen näkökulma.....	6
2.4 Lähde- ja tutkimuskirjallisuus	8
3 AMMATTITAITOINEN JA EETTINEN POLIISI	11
3.1 Poliisi: ammattilainen vai asiantuntija?.....	11
3.2 Poliisityön arvot, normit ja etiikka	14
4 ITSENÄINEN AMMATTILAINEN: POLIISIN PERUSTUTKINTO 1980–1990-LUVUILLA.....	16
5 VALTAKUNNALLINEN VISIO JA POLIISIN PERUSTUTKINTO 2000-LUVULLA	22
6 POLIISIN AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINTO	25
7 JOHTOPÄÄTÖKSET.....	33
7.1. Tutkimustulokset.....	33
7.2. Pohdinta	36
7.3 Itsearviointi	38
LÄHTEET	40
LIITE 1. Poliisin ammatillinen kompetenssi vuoden 2014 opetussuunnitelmassa.	43
LIITE 2. Eurooppalaiseen tasoon liitetty poliisilta edellytetty yleinen kompetenssi ja sen osaamistavoitteet.	45
LIITE 3. Poliisi (AMK) -tutkinnon kompetenssimatriisi.	46

1 JOHDANTO

Olen aikaisemmalta koulutukseltani peruskoulun opettaja, ja olen suorittanut historian ja yhteiskuntaopin aineopinnot. Minulle olikin oikeastaan heti tämän prosessin alusta lähtien selvää, millaista opinnäytetyötä haluaisin lähteä työstämään. Kiinnostavia näkökulmia oli useita, joista aiheekseni lopulta valikoitui poliisikoulun opetussuunnitelmien tarkastelu.

Meillä kaikilla on varmasti jokin ajatus siitä, millainen on hyvä poliisi. Eräs mielenkiintoinen tutkimusnäkökulma voisi olla kansalaisten poliisi-ihanteiden käsittely. Ajatuksemme hyvästä poliisista voivat hyvinkin olla varsin samanlaisia. Asetamme poliisin ammattitaidolle tiettyjä odotuksia liittyen esimerkiksi laintuntemukseen, vuorovaikutustaitoihin ja voimankäyttötaitoihin liittyen. Toisaalta asetamme poliisille myös tiettyjä ihanteita tasa-arvoisuuteen, puolueettomuuteen ja poliisin toimintaa ohjaavaan etiikkaan liittyen. Nämä aihealueet halusin tuoda mukaan omaan työhöni erityisesti historiallisesta näkökulmasta. Työni tulee käsittelemään poliisin osaamistavoitteissa tapahtuneita muutoksia.

Haluan selvittää, millaisia muutoksia poliisin osaamisen ja etiikan suhteen poliisikoulun opetussuunnitelmissa on nähtävissä. Erityisen olennainen näkökulma tulee olemaan poliisikoulun koulutusuudistus vuonna 2014, jolloin poliisikoulutus muuttui ammattiopistotasoisesta perustutkinnosta ammatikorkeakoulupohjaiseksi tutkinnoksi¹. Toisaalta haluan tarkastella, millaista viitekehystä vasten nämä poliisia koskevat muutokset peilautuvat, ja millaisia rakenteellisia muutoksia poliisikoulutuksessa on tapahtunut.

Esittelen ensin opinnäytteeni tutkimustehtävät sekä tutkimusmenetelmäni teoreettisen näkökulman. Tutkimustyöni pohjautuu pääosin laadullisiin tutkimusmenetelmiin, mutta näkyvillä on myös poikkitieteellisen tutkimuksen tunnusmerkkejä. Erityisesti historiantutkimuksellinen näkökulma on vahvasti esillä työssäni. Toisaalta työssäni näkyy myös kasvatushistoriallinen näkökulma, koska käsittelen opetussuunnitelmatyötä. Aiheen yhteiskunnallisuuden vuoksi myös sosiologinen viitekehys on läsnä.

Työni toisen pääluvun muodostaa poliisin ammattitaitoa, asiantuntijaroolia ja arvotyötä koskeva teoreettinen viitekehys, joka pohjautuu näitä aiheita käsittelevään teoria- ja tutkimuskirjallisuuteen. Näiden näkökulmien käsittely on mielestäni tärkeää lähdemateriaalini avaamisen kannalta, minkä lisäksi sillä oli henkilökohtainen arvo tulevan poliisi-identiteettini rakentumisen näkökulmasta. Erityisesti oman alansa ammattilaisen sekä nykyisen asiantuntijana toimimisen vivahde-erot olivat

---

¹ Laitinen 2020, 79.

mielestäni merkityksellisiä, vaikka onkin syytä pohtia, kuinka merkittävänä nämä erot todellisessa arkityössä näyttäytyvät.

Seuraavat työni pääluvut tulevat käsittelemään valitsemaani teemaa poliisikoulun opetussuunnitelmissa. Lisäksi pyrin sitomaan lähdemateriaalin sisältöä tutkimuskirjallisuuden rakentamaan viitekehukseen, ja tämän kokonaisuuden pohjalta esitän omia tulkintojani muutoksista poliisikoulun opetussuunnitelmissa. Aihe on varsin laaja ja monisyinen. Työn laajuuden vuoksi rajaankin työn käsittelemään lähinnä opetussuunnitelmien johdannoissa esiin nousevia näkökulmia.

Viimeinen päälukuni muodostuu pohdinnasta, jossa tiivistän oman tulkintani poliisikoulun opetussuunnitelmista esiin nousseista muutoksista poliisin osaamisessa. Lisäksi pohdin mahdollisia jatko-tutkimuksen näkökulmia.

Poliisikoulutuksen muutoksia ja poliisien osaamisessa näkyviä muutoksia on käsitelty opinnäytetallalla jonkin verran, eikä aihe ole tästä näkökulmasta ainutlaatuinen. Pelkästään opetussuunnitelmista esiin nousevia muutoksia on kuitenkin käsitelty vähemmän, ja suurin osa opinnäytetöistä on keskittynyt pelkästään poliisiammattikorkeakoulu-uudistuksen myötä tullessiin muutoksiin. Minä halusin pohtia aihetta historiallisesti laajemmasta näkökulmasta ja keskittyä nimenomaan opetussuunnitelmien sisällönanalyysiin, joka on aiheena harvinaisempi. Erityisesti mahdollisen jatkotutkimuksen näkökulmasta uskonkin työlläni olevan paikkansa opinnäytteiden joukossa.

Toisaalta tällä opinnäytteellä oli merkittävä rooli oman poliisin identiteettini rakentamisessa, ja huomasi pohtivani paljon tulevaa toimenkuvaani ja menestymistäni poliisialalla. Olisinko ollut parempi poliisi aikaisemmin vai pääsinkö poliisikouluun nyt, koska ajat ovat muuttuneet siten, että oma osaamiseni pääsi näyttäytymään paremmin edukseen jo valintaprosessissa?

2 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSMENETELMÄT

Tulevaa opinnäytetyötä suunnitellessani minulla oli varsin selkeä käsitys, että tulisin hyödyntämään työssäni pääosin, ellei peräti pelkästään laadullisia tutkimusmenetelmiä. Työni tutkimustehtävä rajautui kuitenkin täysin vasta päästyäni käsiksi aineistoon, jota olin suunnitellut käyttäväni. Tämä on toisaalta tyypillisiä laadulliselle tutkimukselle, jossa tutkimusongelmia ja -tehtävää voi joutua tarkastamaan, kun aineistoon on paneuduttu². Seuraavaksi esittelen, mitä tutkimustehtäviä ja -kysymyksiä lähdin työssäni selvittämään ja millaisin menetelmin tutkimustehtävääni lähestyin.

---

² Eskola & Suoranta 2001, 16.

2.1 Tutkimustehtävä

Opinnäytteeni tarkastelee, millaisia osaamistavoitteita ja odotuksia poliisikoulun opetussuunnitelmat asettavat tuleville poliiseille, sillä opetussuunnitelmasta on luettavissa ne asiat, joita opiskelijan on tarkoitus hallita. Toisaalta tavoitteeni on myös tarkastella, löytyykö opetussuunnitelmien johdannoista odotuksia tai tavoitteita, jotka liittyvät poliisityön arvoperustaan ja työtä ohjaavaan etiikkaan. Opetus- ja opetussuunnitelmatyötä ohjaavat aina tietyt ihanteet, arvot ja odotukset, joiden näkemistä opetussuunnitelmatekstissä pyrin tarkastelemaan.

Toisaalta käsittelen opetussuunnitelmissa mahdollisesti näkyviä muutoksia. Pyrin nostamaan esiin mahdollisia erilaisia painotuksia opetussuunnitelmien osaamistavoitteissa ja arvopohjassa. Tavoitteeni on pohtia myös yhteiskunnallista viitekehystä sekä poliisikoulun kehitystä näiden opetussuunnitelmatekstissä näkyvien muutosten taustatekijöinä.

Tutkimustehtäväni ovat:

1. Millaisia osaamistavoitteita tai arvo-odotuksia poliisikoulun perustutkinnon ja poliisi (AMK) -tutkinnon opetussuunnitelmat asettavat valmistuvalle poliisille ja millaisia odotuksia ammattitaitoiselle poliisille asetetaan?
2. Millaisia muutoksia opetussuunnitelmateksteissä näkyy edellä mainituilla aihealueilla?
3. Millaisia muutoksia opetussuunnitelmien johdantojen pohjalta voidaan poliisikoulutuksessa nähdä tapahtuneen?

Päädyin rajaamaan työni keskittymään pääasiassa Poliisikoulun perustutkinnon 1980–2000-lukujen opetussuunnitelmiin sekä poliisi (AMK) -tutkinnon opetussuunnitelmiin vuodelta 2014 sekä 2020. Esimerkiksi poliisin päällystökoulutusta en työni lähdemateriaaliin sisällyttänyt, enkä liioin käsittele juurikaan opetussuunnitelmien opintojaksoja sisältöineen tai millaisia taito- ja osaamistavoitteita nämä poliisille asettavat. Tämä olisi ollut työn laajuuteen nähden liian suuri urakka ja olisi vaatinut myös tutkimusmenetelmien laajentamista sisällyttämään määrällisiä tutkimusmenetelmiä.

2.2. Käsitteet

Ammattitaito on pätevyyttä, joka liitetään alansa ammattilaiseen. Se on syvällistä ja teoreettista oman alan ymmärtämistä sekä laaja-alaista osaamista. Ammattitaidossa yhdistyvät työtehtävissä tarvittavat tiedot ja taidot yhtenäiseksi kokonaisuudeksi.³

---

³ Laitinen 2020, 54.

Arvot ovat joko ammattikunnan tai yhteiskunnallisen viitekehyksen sisällä tärkeinä pidettyjä asioita.⁴ Arvot liittyvät esimerkiksi yhteisön tai yksilön ihanteisiin tai tavoitteisiin.⁵

Asiantuntija ja *asiantuntijuus* ymmärretään yleensä ammattilaista ja ammattitaitoa laajemmaksi käsitteeksi, johon yhdistyy monialainen osaaminen, verkostoituminen ja soveltaminen.⁶ Asiantuntijan tiedon on koettu tarkoittavan hallitun tiedon helppoa käyttöä ja tiedon joustavaa yhdistelyä.⁷

Etiikka voidaan nähdä esimerkiksi hyvien arvojen ja normien periaatteina, joka on osa käsitystämme oikeasta ja väärästä. Eettisessä toiminnassa korostuu hyvänä ja arvokkaana pidetty toiminta.⁸

Kompetenssi voidaan määritellä pätevyytenä, mutta sillä on myös liitoksia erityisesti viranomaisen käyttämään toimivaltaan⁹. Toisaalta kompetenssi voidaan mieltää oman alan toiminta-alueen tehtävistä suoriutumiseksi, ongelmanratkaisuksi työtehtävissä, työtehtävissä ilmenevinä sosiaalisina taitoina ja toimintaa kehittävästä otteena työyhteisön osana toimimiseen¹⁰. Poliisikoulutuksessa kompetenssi jakautuu poliisiopiskelijan yleisiin opiskelutaitoihin ja -valmiuksiin sekä poliisin ammattiosaamiseen¹¹.

Normit ovat toimintaa ohjaavia käytösmalleja, jotka pohjautuvat arvoihin.¹² Ne ovat sääntöjä, tottumuksia ja tapoja, jotka ovat yleisesti omassa viitekehyksessään hyväksyttäviä.¹³

Poliisin perustutkinto oli vanha poliisikoulun aikainen poliisimiehistön suorittama virkatutkinto¹⁴.

Poliisi (AMK) -tutkinto on nykyisen poliisimiehistön suorittama koulutustutkinto, johon poliisi (AMK)-opinnot johtavat.¹⁵

2.3 Tutkimusmenetelmät

Käsittelen poliisikoulun opetussuunnitelmia kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen keinoin. Tutkimusmenetelmissäni painottuvat erityisesti sisällön temaattinen analyysi sekä historiallisen tutkimuksen näkökulmat. Työ tulee väkisinikin aineistonrajoituksen näkökulmasta sisältämään myös tapaus- tutkimuksen piirteitä, jollaisena laadullista tutkimusta voidaan toisaalta pitääkin¹⁶. Työssäni on myös

---

⁴ Nurmi 1996, 114.

⁵ Heikkonen 1995, 36.

⁶ Laitinen 2020, 54—55.

⁷ Eteläpelto 1997, 88.

⁸ Heikkonen 1995, 16—18.

⁹ Itkonen & Maamies 2012, 201.

¹⁰ Hanhinen 2010, 53.

¹¹ Poliisi (AMK) -tutkinnon opetussuunnitelma 2014, 6—7.

¹² Nurmi 1996, 114.

¹³ Heikkonen 1995, 20.

¹⁴ Valtiopäivien esitys poliisikoulun opetussuunnitelmaksi 1987, 7.

¹⁵ Poliisi (AMK) -tutkinnon opetussuunnitelma 2014, 5.

¹⁶ Eskola & Suoranta 2001, 65.

poikkeusteollisen tutkimuksen elementtejä; vaikka historiallinen tutkimus lienee korostuneimmin esillä, viitteitä löytyy myös sosiologian piirteistä. Myös aikaisempi kokemukseni kasvatustieteen parissa saattaa näkyä työssä. Koska lähestyn aiheeni tutkimusmenetelmien puolesta varsin kirjavasta näkökulmasta, täytyy valittujen metodien käyttötarkoitusta miettiä tarkkaan työni kontekstissa.

Jaan tutkimusmenetelmien esittelyn kahteen osaan: laadullisen tutkimuksen näkökulman esittelyyn sekä historiallisen näkökulman tarkasteluun. Päädyin tähän ratkaisuun sen vuoksi, että vaikka käsitelenkin aineistoa laadullisen tutkimuksen näkökulmasta, historiantutkimuksen näkökulmasta esiin nousevat haasteet sekä historiantutkimuksen tavoitteet ovat mielestäni tärkeässä roolissa työssäni. Lähdeaineiston tarkastelu historiantutkimuksen näkökulmasta aiheutti oman työni arvotuksessa enemmän pohdintaa kuin laadullisen tutkimuksen menetelmät.

2.3.1 Laadullisen tutkimuksen näkökulma

Työni painottuu laadullisen tutkimuksen metodeihin. Niitä pidetään sosiaalitieteissä usein vähemmän tunnettuina kuin kvantitatiivisen eli määrällisen tutkimuksen metodeja. Välttämättä kahtiajako laadullisen ja määrällisen tutkimuksen välillä ei kuitenkaan ole selkeä. Tutkija ei välttämättä joudu tekemään tiukkaa valintaa kahden vaihtoehdon välillä, vaan voi soveltaa molempien lähestymistapojen menetelmiä työssään.¹⁷ Oman aiheeni rajauksen sekä näkökulman vuoksi työssäni keskitytään kuitenkin laadullisiin menetelmiin. Uskon, että aihekokonaisuuden ja sisällön analysoinnin olevan riittävän antoisa ja kattava lähestymisnäkökulma.

Laadullinen tutkimus voidaan pelkistää yksinkertaisimmillaan ei-määrällisen aineiston sisällön kuvaukseksi¹⁸. Laadullisen tutkimuksen tehtävä on ymmärtää tutkittavaa ilmiötä¹⁹. Toisaalta laadullisen tutkimuksen voidaan katsoa myös pyrkivän selittämään tutkimuskohdetta tai -aineistoa aikaisempaan tutkimukseen tai muuhun teoreettiseen viitekehykseen viittaamalla. Laadullisen tutkimuksen tehtäväksi voidaankin katsoa tutkitun materiaalin pelkistäminen ja olennaiseen keskittyminen.²⁰

Lähestyn tutkimusta laadullisen analyysin keinoin, jolloin kokonaisuuden tarkastelu korostuu. Kaikkien tulosten tulee tukea tutkijan tulkintaa. Aineisto ei saa olla ristiriidassa tutkijan johtopäätösten kanssa, tai ainakin ristiriitaisuus pitää pystyä selittämään.²¹ Kenties ristiriitatilanteissa voisi hyödyntää aikaisemman tutkimuksen ja teoreettisen viitekehyksen tarjoamaa näkökulmaa. Toisaalta laadullinen tutkimus ei ole tilastollisten todennäköisyyksien johtolankojen tulkintaa, koska

---

¹⁷ Alasuutari 2011, 31—32.

¹⁸ Eskola & Suoranta 2001, 13.

¹⁹ Tuomi & Sarajärvi 2018, 33.

²⁰ Alasuutari 2011, 51.

²¹ Alasuutari 2011, 38.

aineistomateriaali on liian rajallinen tilastollista tulkintaa varten²². Tästä näkökulmasta voi pohtia, kuinka todennäköisiä tulkinnasta nousevat ristiriidat edes ovat.

Käsittelen aineistoa erityisesti sisällön temaattisen analyysin keinoin. Temaattisessa analyysissä aineistosta pyritään keräämään perus- tai johtoajatuksia, joiden avulla rakennetaan temaattinen kokonaisuus. Temaattinen analyysi perustuu tutkijan aktiiviseen tulkintaan, jolloin samasta aineistosta voidaan tehdä hyvin erilaisia tulkintoja.²³ Edellisessä kappaleessa käsitelty laadullisen analyysin vaatimus ristiriidattomuudesta ei siis koske samasta materiaalista tehtyjä eri tutkimuksia. Ristiriidattomuus tuleekin siis pikemminkin nähdä tutkijan oman tulkinnan johdonmukaisuutena kuin jonkin yleistävän ja absoluuttisen totuuden löytymisenä tutkittavasta materiaalista.

2.3.2 Historiantutkimuksen näkökulma

Työtäni ohjaavat myös historiallisen tutkimuksen näkökulmat ja keinot. Tämä tulee ilmi jo lähdemateriaalin valinnassa, mutta erityisesti historiallinen näkökulma korostuu analyysini pohjaksi valitsemassani tutkimuskirjallisuudessa ja sen käytössä. Tässä aliluvussa käsittelen historiantutkimuksen haasteita sekä sitä, miten oma tutkimukseni niihin peilautuu.

Historiaa ei voi pitää samalla tavalla muodollisena tieteenä kuin esimerkiksi matematiikkaa, jossa yleisesti määritellyistä lähtökohdista johdetaan muut tulokset, vaan se on lähempänä kokemustieteitä. Historiantutkimuksessa pyritään saamaan selville asioita niiden muodollisten suhteiden selvittämisen lisäksi. Todistusvoimaisen lähdeaineiston etsintä ja lähdekriittinen suhtautuminen aineistoon ovat tieteellisen historiantutkimuksen tunnusmerkkejä.²⁴

Historiantutkimus on ennen kaikkea sen selvittämistä, miten asiat ovat olleet²⁵. Se on menneisyyden tapahtumien selvittämistä ja paljastamista asiakirjojen tai muiden lähteiden avulla. Toisaalta historiantutkimuksen tehtävä ei ole selvittää vain sitä, mitä on tapahtunut, vaan selittää tapahtumia teoreettista viitekehystä hyödyntäen.²⁶ Tulkinnat eivät kuitenkaan välttämättä rajoitu pelkästään aikaisempiin tutkimustuloksiin, vaikka aikaisemman tutkimuksen tarjoaman viitekehysten arviointi onkin tärkeä osa historiantutkimusta²⁷. Oman työni kohdalla tämä on eräs haaste. Aiheen ja aineiston laajuuden vuoksi on mahdollista, että työ jää pelkästään lähdeaineiston referoinniksi. Tällaisella lopputuloksella on itsessään toki oma arvonsa, mutta historiantutkimuksen tavoitteiden näkökulmasta se ei ole välttämättä riittävä.

---

²² Alasuutari 2011, 38—39.

²³ Tuomi & Sarajärvi 2018, 140—143.

²⁴ Renvall 1965, 11—13.

²⁵ Kalela 2002, 13.

²⁶ Berg & Lune 2012, 304.

²⁷ Kalela 2002, 46—47.

Kirjoitettu ja esitetty historia antavat merkityksiä ihmisen toiminnalle. Historiantutkimuksen tehtävänä on selittää ja tulkita tätä historiallista aineistoa.²⁸ Historiantutkimus pyrkii kuvailemaan tutkittua ilmiötä monesta näkökulmasta tukien tulkinnan mahdollisimman monipuoliseen lähdeaineistoon. Historiantutkimuksessa korostuu siis ilmiön ymmärtämisen rooli ilmiön kuvaamisen sijaan.²⁹ Ilmiön ymmärtäminen tapahtuu sijoittamalla se omasta ajastaan johdettuun perspektiiviin³⁰. Oman työni puitteissa tämä ymmärrys rakentuu erityisesti lähdeaineiston tarjoaman ikkunan sekä tutkimuskirjallisuudesta esiin nousevan selityksen väliselle tulkinnalle. Lähdeaineiston käsittely itsessään vastaa aikaisemmin mainitsemaani kysymykseen: ”Mitä on tapahtunut?” Tutkimuskirjallisuuden avulla taas pyrin pääsemään vastaamaan kysymykseen: ”Miksi näin on?” Tutkimuskirjallisuuden rooli korostuu erityisesti työni teoriaosuudessa sekä poliisikoulun perustutkintoa käsittelevissä luvuissa, kun taas poliisi (AMK) -tutkinnon opetussuunnitelmien kohdalla nojaudun enemmän pelkkään lähdeaineistoon sekä uudistuksen taustalla vaikuttaneeseen hallituksen esitykseen. Poliisi (AMK) -tutkinnon opetussuunnitelmat itsessään antoivat mielestäni riittävästi materiaalia, jota esitellä sekä analysoida, eikä tutkimus- tai teoriakirjallisuuden näkökulmat juurikaan eronneet varsinaisesta lähdeaineistosta.

Toisaalta täytyy ottaa huomioon, että historiankirjoituksella on oma arvonsa. Historian esitykset ja historiankirjoitus itsessään vahvistavat jo ihmisen tietoisuutta historiasta, jota historiantutkimus puolestaan syventää³¹. Tältä pohjalta oman työni tavoitteita vertaillen mielestäni poliisikoulun opetussuunnitelmien sisällön referoimisella on jo tietty arvo, kuten aikaisemmin mainitsin. Se voisi esimerkiksi rakentaa pohjaa jatkotutkimukselle.

Historiantutkimuksen pitää perustua kestävään tietoon. Historiantutkijan tulkinnan pitää kestää looginen ja teoreettinen tarkastus, joka mittaa hänen tulkintansa hyväksyttävyyttä. Eräs merkittävä kestävä tiedon punnitsemiseen vaikuttava seikka on lähdemateriaalin riittävyys. Toisaalta pelkkä lähdemateriaalin määrään tuijottaminen ei ole välttämättä itsessään ainoa huomionarvoinen seikka, vaan lisäksi on tarkasteltava lähdemateriaalin käsittelyä itsessään. Onko lähdemateriaalia käytetty oikein ja tukeeko lähdemateriaali ylipäätään johtopäätöksiä? Toisaalta tarkasteltaessa pelkästään sitä, tukeeko lähdemateriaali tutkijan tekemää tulkintaa, on vaarana, että tutkijan valitseman lähdemateriaalin kattavuus hämärtyy.³² Siksi tutkijan onkin tärkeää pohtia lähdemateriaalin riittävyyden lisäksi lähteen tarkoituksia: mitä lähdeaineistolla pyritään viestimään, ja miksi näin toimitaan³³. Toisaalta historiantutkijan tulkinta perustuu aina päättelyyn, joka voi itsessään jo hämärtää totuutta, johon lähde viittaa. Tämä voidaan ratkaista esimerkiksi etsimällä lisää lähteitä, joista saatavat

---

²⁸ Kalela 2002, 49.

²⁹ Berg & Lune 2012, 305—307.

³⁰ Renvall 1965, 18—19.

³¹ Kalela 2002, 23—25.

³² Kalela 2002, 168—169.

³³ Berg & Lune 2012, 316.

johtopäätökset ovat sopusoinnussa ensimmäisestä esitetyn tulkinnan kanssa.³⁴ Tässä kohtaa lähdeaineiston kattavuudella lienee suuri merkitys.

Pohdittuani näitä ongelmakohtia omassa työssäni tulin johtopäätökseen, että työni laajuuden näkökulmasta valitsemani lähdemateriaali on riittävä, eikä varsinaista ”tulkintaa tukevan materiaalin” ristiinriitaa synny. Valitsemani aineisto on siinä mielessä kattava, ettei siitä ole jätetty ainakaan tietoisesti pois omaa tulkintaani tukemattomia lähteitä. Sama pätee myös tutkimuskirjallisuuteen.

2.4 Lähde- ja tutkimuskirjallisuus

Koska työssäni on aikaisempaan koulutukseeni vahvasti nojaava historiantutkimuksen lähestymistapa, käsittelem myös lähdemateriaalia itselleni historiantutkimuksesta tutusta jaottelusta primääri- lähteisiin ja tutkimuskirjallisuuteen. Jaottelua voisi syventää erottelemalla primäärilähteiden lisäksi sekundääriset sekä tertiääriset lähteet, joista tutkimuskirjallisuus on vain yksi osa³⁵, mutta tämän työn laajuudessa jako lähdekirjallisuudeksi kutsumaani primäärilähteisiin sekä tutkimuskirjallisuuteen lienee riittävä.

Primäärilähteet ovat lähteitä, jotka ovat tutkimustehtävän toteutumisen kannalta tärkeimpiä ja olennaisimpia, alkuperäisiä ja muuttumattomia. Toisen käden tieto, historiankirjoitus sekä muut sekundäärilähteet sekä tutkimuskirjallisuus taas täydentävät primäärilähteiden antamaa tietoa.³⁶ Primäärilähteet ikään kuin kertovat vastauksia tutkimuskysymyksiin, kun taas sekundäärilähteet auttavat selittämään saatuja vastauksia, jotta tutkimustehtävä saadaan ratkaistua.

Lähdeaineistoni muodostuu Poliisikoulun perustutkinnon opetussuunnitelmista vuosilta 1987—2005 sekä koulutusuudistuksen jälkeisistä Poliisiammattikorkeakoulun poliisi (AMK) -tutkinnon opetussuunnitelmista vuosilta 2014 ja 2020. Poliisin perustutkintoon tähtäävään opetussuunnitelmaan viitataan termillä ”Perustutkinnon opetussuunnitelma” sekä kyseessä olevan asiakirjan vuosiluvulla. Poliisin ammattikorkeakoulun tutkintoon viitataan nimellä ”poliisi (AMK) -tutkinto” sekä asiakirjan vuosiluvulla. Vaikka näin lausuttuna nimitys onkin kankea, sitä käytettiin opetussuunnitelmassa tutkinnosta puhuttaessa. Lisäksi se eroaa selkeästi näin ilmaistuna aikaisemmasta poliisin perustutkinnosta.

Lisäksi työhöni valikoitui poliisikoulun perustutkinnon opetussuunnitelman tarkastamiseen liittyviä johdantoasiakirjoja sekä hallituksen esityksiä lakimuutoksille. Pääasiassa työni keskittyy käsittelemään sitä, millaisia edellytyksiä ja tavoitteita poliisiksi valmistuvan ammattitaidolle määritellään opetussuunnitelmien johdantoteksteissä, mutta paikoitellen viitataan täydentävien tarpeiden mukaan myös opetussuunnitelman opintojakso- sekä aineopintokohtaisiin materiaaleihin.

---

³⁴ Renvall 1965, 52—53.

³⁵ Berg & Lune 2012, 309—310.

³⁶ Kuikka 2001, 158.

Pyrin valikoimaan materiaalia siten, että valitsemani aikajakson sisältä jokaiselta vuosikymmeneltä löytyisi vähintään yksi merkittävä opetussuunnitelmaa käsittelevä lähde. 1980-luvun loppupuolta käsittelevän Anja Mikkolan poliisikoulun opettajakunnalle suuntaaman opetussuunnitelman tarkastamista koskevan lähetteen avulla. Tämä asiakirja valikoitui lähdemateriaalikseni siksi, että Mikkolan lähete käsittelee opetussuunnitelmaan tehtyjä muutoksia poliiseilta edellytettävien osaamistarpeiden näkökulmasta. Lähete avaakin työni näkökulmasta auki juuri niitä edellytyksiä, joita poliiseilta vaaditusta ammattitaidosta kirjattiin opetussuunnitelmaan.

Tultaessa 1990-luvulle käytin hyödyksi opetussuunnitelmia vuosilta 1993, 1997, 1998 ja 1999. Etenkin 1990-luvulla opetussuunnitelmasta löytyi verrattain monia painoksia, joskin muutokset opetussuunnitelmien johdannoissa olivat varsin pieniä. Päädyin kuitenkin viittaamaan useampaan 1990-luvun opetussuunnitelmatekstiin vuosikymmenen lopun poliisikoulutusta koskevien lakimuutosten takia. Vuoden 1993 opetussuunnitelma perustui sisältönsä puolesta vuoden 1987 Mikkolan lähetteen mukaiseen malliin, kun taas myöhemmän opetussuunnitelmat on jo tehty edellä mainitun lakimuutoksen näkökulmasta.

Poliisikoulutus perustui vuoteen 2014 saakka ammatilliseen perustutkintoon, vaikka poliisikoulutuksen siirtäminen korkea-asteelle olikin jo ollut sisäasiainministeriön pitkän aikavälin tavoite³⁷. Lähdeaineistooni valikoitui kaksi eri opetussuunnitelmatekstiä vuodelta 2005, jotka olivat sisällöllisesti melko lähellä toisiaan, mutta jälkimmäisessä opetussuunnitelmassa oli huomioitu poliisikoulutusta koskeva lakimuutos ja uusi asetus³⁸. Sisältönsä puolesta vuosien 2000-luvun opetussuunnitelmissa osaamistavoitteet eivät juurikaan muuttuneet verrattuna aikaisempaan perustutkinnon opetussuunnitelmaa käsittelevään materiaaliin, joten päädyin käsittelemään 2000-lukua pelkästään vuoden 2005 asiakirjaparin näkökulmasta.

Vuoteen 2014 tultaessa poliisin perustutkinto muuttui poliisi (AMK) -tutkinnoksi, eli koko koulutus muuttui ammattikorkeakoulupohjaiseksi. Poliisikoulutuksessa tämä näkyi erityisesti osaamistavoitteiden sitomisessa valtakunnalliseen ja kansainväliseen korkeakoulutuksen osaamistason viitekehykseen.³⁹ Lisäksi käsittelevän koulutus uudistusta ja poliisin ammattitaitoa koskevia näkökulmia Hallituksen esityksestä laista Poliisiammattikorkeakoulusta ja eräistä siihen liittyvistä laeista. Pyrin vertailemaan mahdollisia muutoksia, joita johdantoteksti toisi poliisilta edellytettävään ammatilliseen osaamiseen ja poliisi (AMK) -tutkinnon opetussuunnitelmissa mainittuun kompetenssiin.

Vuosien 1987—2005 lähdeaineisto löytyi poliisiammattikorkeakoulun arkistoista. Ne olivat poliisikoulun perustutkinnon opetukseen liittyviä opetussuunnitelmia, joita lehteillä pääsi kokemaan myös painotekniikan kehityksen sekä opetussuunnitelmien ulkoasun muutoksen. Myös sisällössä ja

---

³⁷ Kokkonen 2018, 446.

³⁸ Poliisiammattikorkeakoulu 2005b, johdanto.

³⁹ Laitinen 2020, 78—79.

kirjoitusasussa tapahtui selkeää muutosta 1980-luvulta 2000-lukua kohti siirryttäessä, vaikka poliisin ammattitaitoa kuvaavat sanamuodot pysyivätkin lähes samoina. Opetussuunnitelma-asiakirjan muuttuessa opetuksen tarjoamat tavoitteet poliisilta edellytetyjen taitojen harjaannuttamisessa tulivat myös johdantoteksteissä usein käsitellyksi monipuolisemmin.

Vuosien 2014 ja 2020 poliisi (AMK) -tutkintoa käsittelevät opetussuunnitelmat löytyivät verkkojulkaisuina. Ulkoasultaan ne olivat edustavampia aikaisempiin poliisin perustutkinnon opetussuunnitelmiin verrattuna. Vaikka perusosaamista kuvaavat sanamuodot ja osaamistavoitteet pysyivätkin varsin samoina kuin poliisin perustutkinnon opetussuunnitelmissa, uudistusta ilmeni etenkin viestintäosaamisen ja kansainvälisen osaamisen näkökulmissa.

Sekundäärilähteeni ja muu tutkimuskirjallisuuteni muodostuu pääasiassa arvotaustaa, ammattiosaamista, pätevyyttä ja asiantuntijuutta käsittelevästä kirjallisuudesta sekä poliisin ammattikuvan ja koulutuksen muutosta käsittelevästä aikalais- ja tutkimuskirjallisuudesta. Erityisesti poliisikoulun perustutkintoa käsittelevien opetussuunnitelmien kohdalla historiallista näkökulmaa avaavan tutkimuskirjallisuuden selittävä ja selventävä rooli primäärilähteiden täydentämiseksi osoittautui tärkeäksi, kun taas poliisi (AMK) -tutkinnon osalta niiden rooli jäi vähemmän merkittäväksi. Luonnollisesti sivusin myös tutkimusmetodologiaa käsittelevää kirjallisuutta tutkimustehtävääni sekä valitsemiani tutkimusmenetelmiä esittelevässä osuudessa.

Laadullinen tutkimus tarvitsee tuekseen teoreettista kirjallisuutta⁴⁰, johon viitataan työssäni pääosin tutkimuskirjallisuutena. Teoria toimii tutkimuksen viitekehyksenä⁴¹. Tämän voisi selittää esimerkiksi siten, että teoria tarjoaa laadullisessa tutkimuksessa taustan, jota vasten aineistoa tarkastellaan. Toisaalta teoria ohjaa myös siihen, mitä tutkija aineistostaan etsii.⁴²

Tutkimusmenetelmien ja poliisin ammattitaitoa käsittelevän teoreettisen kirjallisuuden lisäksi erityisesti poliisikoulutuksen historiaa ja poliisin ammatillisen roolin näkökulmaa käsittelevät teokset olivat työni teorian rakentamisen kannalta tärkeitä. Merkittäväksi nousi erityisesti poliisikoulun historiaa käsittelevä Julia Janssonin selvitys ”Lahjomattoman vakaa, kykenevä ja valistunut – Poliisikoulutuksen vaiheet pystymetsästä korkeakouluun”, joka löytyi teoksesta ”Muodollisesti pätevä? Poliisikoulutus itsenäisessä Suomessa”. Janssonin selvitys yhdessä muiden edellä mainitun teoksen kirjoitusten kanssa antoi sekä laajan että syventävän näkökulman suomalaisen poliisikoulun kehitykseen.

Toisekseen Marko Laitisen ”Poliisikoulutuksen uusi paradigma – ammatillisesta asiantuntijaksi” toimi merkittävä lähteenä poliisin roolin kehitykseen ammatillisena ja asiantuntijana. Kyseinen kirjoitus käsittelee myös poliisikoulutuksen kehityksen suuria linjoja. Juha Oksasen ”Poliisistako

---

⁴⁰ Eskola & Suoranta 2001, 81.

⁴¹ Tuomi & Sarajärvi 2018, 24.

⁴² Eskola & Suoranta 2001, 81—82.

professio koulutusjärjestelmää muuttamalla?” tarkensi näkökulmia etenkin 2000-luvun vaihteen poliisikoulutuksen muutostarpeisiin.

3 AMMATTITAITOINEN JA EETTINEN POLIISI

Etsin primäärilähteistäni merkintöjä ja ohjeita, mitä ammattitaitoiselta poliisilta edellytettiin. Käsitte- len tätä aihetta kahdesta näkökulmasta: millaiseksi koettiin ammattitaitoinen poliisi, eli millaisia tai- toja poliisilta edellytettiin, ja millaisia arvoja poliisiuuteen ja poliisiksi opiskelemiseen opetussuunni- telmissa liitettiin. Ennen primäärilähteiden tarkastelua avaan kuitenkin sekä ammattitaidon että poliisi- seja ohjaavan arvopohjan käsitteitä tutkimuskirjallisuuden kautta. Ne muodostavat teorian, jolle oma analyysini lähdemateriaalin tulkinnasta pohjautuu.

3.1 Poliisi: ammattilainen vai asiantuntija?

Epäilemättä meillä kaikilla herää jonkinlaisia ajatuksia siitä, mitä ammattitaito ja pätevyys tarkoitta- vat. Niin ikään tavallisella kansalaisella on epäilemättä myös oma käsityksensä siitä, millaista am- mattitaitoa poliisilta edellytetään. Aihetta on myös käsitelty varsin paljon, mikä kertoo siitä, että aihe on sekä tärkeä että kiinnostava. Esimerkiksi poliisiammattikorkeakouluun hakiessani pääsykoekirjan useampi artikkeli käsitteli tavalla tai toisella poliisilta edellytettyä osaamista. Lähdekirjallisuudessa kehitys osaamistavoitteiden kuvauksissa suuntautui ammatinhallinnasta kohti asiantuntijuutta.

Ammattitaito on pätevyyttä, eli syvällistä ja teoreettista oman alan ymmärtämistä sekä laaja-alaista osaamista. Ammattitaidossa yhdistyvät työtehtävissä tarvittavat tiedot ja taidot yhtenäiseksi kokonai- suudeksi.⁴³ Pätevyys on laaja-alaista ja luovuuteen kykenevää suoritusvalmiutta. Se on tietojen, neuvojen ja kokemusten muodostama kokonaisuus.⁴⁴ Voisi ehkä puhua myös suoritusvarmuudesta, joka rakentuu vasta kokemuksen karttuessa. Ammattitaito eli pätevyys on siis käytännön osaamista, jossa teoreettinen osaaminen muuntautuu hyödynnettävissä olevaksi käytännön tilanteiden hallin- naksi.

Asiantuntijuus ymmärretään taas ammattitaitoa laajemmaksi käsitteeksi. Asiantuntijuudessa ammat- titaidon teoreettiseen ja taidolliseen hallintaan liittyvät kognitiiviset prosessit, joissa asiantuntija am- mattitaitonsa ohella prosessoi ja luo uutta tietoa. Henkilökohtainen kehittyminen ja jatkuva oppimi- nen ovat tärkeä osa varsinkin nykyaikaista asiantuntijaroolia. Asiantuntija kykenee hyödyntämään uutta ja muuttuvaa tietoa sekä uusia verkostoja ammattitaitonsa ohella. Hän ymmärtää toisaalta omaa ammattialaansa syvemmin asioiden periaatteita ja soveltaa hankkimaansa tietoa uudenlai- sissa tilanteissa.⁴⁵ Ammattilaisen ollessa oman alansa asiantuntija, asiantuntijuus laajemmin

---

⁴³ Laitinen 2020, 54.

⁴⁴ Rousi 1985, 26, 33.

⁴⁵ Laitinen 2020, 54—55.

käsittää sisäänsä myös tiedollisen ja taidollisen kehityksen, ajatusprosessin sekä verkostoitumis- ja viestintätaidot. Nämä näkökulmat ehkä jäävät taka-alalle perinteisessä käsityksessä asiantuntijuudesta. Asiantuntijuudesta keskusteltaessa asiantuntijuuden käsitteeseen tulee kuitenkin liittää ammattitaidollisen osaamisen lisäksi työelämän viitekehys, jossa asiantuntija ammattiaan harjoittaa⁴⁶. Yleiskielinen määritelmä asiantuntijasta erityisen taitavana tai osaavana omalla alallaan⁴⁷ ei siis pelkästään riitä asiantuntijuuden laajemman kontekstin määrittelyyn.

Poliisityön määrittely ammattilaistyöksi ja sijoittaminen johonkin tiettyyn ammatilliseen lokeroon on koettu haastavaksi. Kuitenkin yleisiä ammattikunnan kehityksen linjoja ovat olleet pohjakoulutuksen nousu, poliisikoulutuksen hakijamäärien kasvu sekä koulutukseen pääsemisen haastavuuden korostuminen. Toisaalta poliisityön arvostus on myös jatkuvasti lisääntynyt, joskin arvostuskeskusteluun liittyy paljon haastavia näkökulmia ja asenteellisuutta.⁴⁸ Ammatillisen tarkastelun haasteeseen vastauksena poliisikoulutus on pyritty määrittelemään pikemminkin asiantuntijuuden kuin ammattikunnan kautta. Poliisin työ on turvallisuusalan asiantuntijatyötä⁴⁹, joka edellyttää moniammatillista osaamista.

Modernin poliisin pätevyuden on nähty tarkoittavan koulutusta ja käytännön harjoittelua, organisaationaalista hallintaa sekä myötätuntoista suhtautumista.⁵⁰ Osaamisen kirjo on siis pohjaltaan varsin laaja, ja voisi jopa väittää, että ristiriitainen. Tosin tässä tapauksessa ristiriitaisuuksien lienee syytä täydentää osaamisen kokonaisuutta sen pirstaloimisen sijaan. Poliisin ammattikuva on lisäksi verrattain laaja-alainen: voimassa olevan yhteiskuntajärjestyksen edustajan ja laillisen yhteiskuntajärjestyksen ylläpitäjän tehtävän alle mahtuu paljon sellaista työtä ja osaamista, jota ei ole sille lain mukaan edes määrätty⁵¹. Toisaalta poliisilta edellytetyn ammattitaidon yksiselitteinen määrittely voidaan nähdä jopa lähes mahdottomaksi⁵².

Poliisitoiminnan ammattitaito tai asiantuntijuus on työelämälähtöistä, mitä myös koulutus pyrkii palvelemaan. Työelämälähtöisyys näkyy tehtäväkentässä erityisesti valvonta- ja hälytystoiminnassa, rikostorjunnassa sekä liikennevalvonnassa. Poliisin tehtävänkuvan muuttuminen yhdessä yhteiskunnan muutoksen kanssa asettaa kuitenkin haasteensa poliisin toiminnalle esimerkiksi yleisen järjestyksen ja turvallisuuden turvaamisen tehtäväalueella. Haasteista huolimatta suoritus- ja toimintakyky poliisin tehtäviin kuuluvilla osa-alueilla on poliisin työelämälähtöisyyden keskiössä, mihin pyritään myös koulutuksella vastaamaan. Työelämälähtöisyyden ja koulutuksen välinen yhteistyö ei kuitenkaan ole ainutlaatuista poliisikoulutukselle vaan on osa yleistä koulutuksen ja työelämän

---

⁴⁶ Laitinen 2020, 56.

⁴⁷ Laitinen 2020, 55.

⁴⁸ Oksanen 1999, 50—51.

⁴⁹ Hallituksen esitys 2013, 9.

⁵⁰ Oksanen 1999, 61.

⁵¹ Rousi 1985, 65.

⁵² Oksanen 1999, 64.

vastaavuuteen pyrkimisen trendiä.⁵³ Toisaalta poliisitoiminnan yhtenä käytännön haasteena on usein todettu olevan juuri koulutuksen ja työn edellytyksien välinen ristiriita⁵⁴, minkä pohjalta koulutuksen työelämälähtöisyydelle lienee tilausta.

Poliisien osaamiselle on asetettu poliisihallituksen toimesta henkilöstöstrategia, joka omalta osaltaan määrittelee poliisilta edellytettyä osaamista muuttuvassa toimintaympäristössä. Osaamisen keskeisiksi valinnoiksi nostettiin poliisimiehen näkökulmasta monipuolinen osaaminen, hyvä työkyky ja uudenlaiset työnteon tavat.⁵⁵ Ottaen huomioon henkilöstöstrategian viitekehyksen, eli muuttuvan toimintaympäristön, nämä näkökulmat poliisin ammattitaitoon eivät ole sinällään yllättäviä. Toimintaympäristön muutos oli myös yksi opetussuunnitelmien käsittelyssäni usein esiin noussut teema.

Poliisin tehtävät ovat toisaalta kontrolli- ja valvonta-alueen tehtäviä, jotka voivat olla hyvin repressiivisiä. Kuitenkin poliisin tehtäviin kuuluu myös ennaltaehkäisevä preventiivinen näkökulma.⁵⁶ Poliisin tehtäviin kuuluvat toimet, kuten yleisen järjestyksen ja turvallisuuden valvonta sekä rikosten ratkaiseminen sekä ennaltaehkäiseminen⁵⁷ asettavat poliisin ammattitaidolle omat vaatimuksensa, jotka näkyvät myös opetussuunnitelmien oppimiskokonaisuuksissa.

Poliisin ammattitaito mielletään esimerkiksi poliisihallinnon esimiesten keskuudessa samaksi asiaksi kuin osaaminen, tai ammattitaito voidaan nähdä eräänlaisena osaamisen yläkäsitteenä. Ammattitaito nähdään ammatillisina valmiuksina tieto- ja taitoperäisissä osaamisen osa-alueissa, työvälineiden hallintana sekä työssä kehittymisenä. Se on tiedon ja taidon soveltamista käytäntöön. Ammattitaitoon liittyy myös oman persoonan piirteitä. Pohjimmiltaan ammattitaito on kuitenkin työtehtävistä suoriutumista.⁵⁸ Näin ollen voisi päätellä, että työtehtävistä riippuen poliisin sisällä ammattitaidon osa-alueet voivat tulla esiin hyvin kirjavina. Vaikka pohjakoulutus onkin kaikilla sama, voiko esimerkiksi tiedotustehtävissä tai hallinnossa toimivalta poliisimieheltä tai esimieheltä odottaa samanlaista osaamista kuin rikostutkijalta?

Yleisesti ottaen poliisissa on arvostettu enemmän kokemusperäistä osaamista kuin muodollista koulutusta. Poliisimiehen osaamisen on koettu kehittyvän työssä tekemisen kautta, mutta toisaalta osaaminen on saattanut olla kapea-alaista, sillä koulutus ja työssä vaaditut käytännön taidot eivät osuneet samoihin uomiin. Yleisesti ottaen kuitenkin poliisin yleinen koulutus- ja osaamistaso on noussut, ja tarjolla olevan perus-, jatko- ja täydennyskoulutuksen tason on kohentunut.⁵⁹ Tämän perusteella voisi päätellä, että peruskoulutuksen myötä osaaminen olisi tasapuolistunut ja

---

⁵³ Laitinen 2020, 61—63.

⁵⁴ Oksanen 1999, 61.

⁵⁵ Koivu & Nyman 2018, 39—40.

⁵⁶ Oksanen 1999, 39.

⁵⁷ Poliisilaki 1:1.

⁵⁸ Laitinen 2020, 128—131.

⁵⁹ Laitinen 2020, 135—136.

”tasapäistynyt”. Tämä on kuitenkin yksi meille opiskelijoilla poliisikoulutuksessa useasti mainittu Suomen poliisilaitoksen erityispiirre: konstaapeli pystyy toimimaan monenlaisissa tehtävissä saamallaan pohjakoulutuksella. Toki voidaan kuitenkin pohtia, kuinka hyvin tämä käytännössä toteutuu työuran edetessä. Esimerkiksi suorittavan tason ja johtotason tehtävien välissä koettiin vielä 2000-luvun vaihteessa olevan jonkinlainen yhteisöllinen raja⁶⁰. Näkyikö tämä sama raja myös poliisityön perustehtäviin liittyvillä osaamisalueilla?

Poliisin ammattitaitoon liittyy vahvasti työn autonominen suorittaminen ja kyky suoriutua itsenäisesti työtehtävistä. Toisaalta tähän liittyy myös itsevalvonnan ja oman toiminnan refleктоimisen edellytykset, jotta työntekijä voisi kehittyä ammatillisella tasolla.⁶¹ Eräs merkittävimmistä linjoista poliisikoulutuksen opetussuunnitelmia käsitellessäni olikin opetussuunnitelmissa näkyvä itsenäisyyden ja itse-kriittisen toiminnan tavoittelu.

3.2 Poliisityön arvot, normit ja etiikka

Poliisityö on myös arvotyötä. Päätöksenteko ja toimenpiteet perustuvat yhteisiin arvoihin. Poliisityössä poliisimiehen näkökulmasta vaikuttavia arvoja ovat esimerkiksi palveluntarjonta, oikeudenmukaisuus ja osaaminen.⁶² Toisaalta poliisiin kohdistetaan sekä yhteiskunnallisesta näkökulmasta että ammattieettisestä näkökulmasta useita arvoja, kuten inhimillisyys, tasapuolisuus, avoimuus, asiallisuus, rehellisyys ja luotettavuus, huolellisuus, oma-aloitteisuus, yhteistyökyky sekä vastuullinen käytös niin virkatehtävissä kuin vapaa-aikana⁶³. Moniarvoistuva yhteiskunta asettaa poliisimiehen yhä useammin keskenään ristiriitaisten arvojen ja oman ammattietiikkansa asettamien odotusten keskiöön⁶⁴.

Arvot ovat joko ammattikunnan tai yhteiskunnallisen viitekehyksen sisällä tärkeinä pidettyjä asioita, joiden pohjalta luodaan toimintaa ohjaavat normit⁶⁵. Näiden arvojen ja niistä johdettujen normien pohjalta me punnitsemme omaa ja muiden toimintaa⁶⁶. Arvot ja normit ohjaavat luonnollisesti myös poliisin toimintaa. Toisaalta työntekeä ohjaa tapaoikeuteen ja lainsäädäntöön pohjautuvat normit, joiden mukaan poliisin tulee käyttäytyä⁶⁷.

Suomalaisen yhteiskunnan arvot voitaisiin jakaa esimerkiksi yksilö- ja yhteiskuntakeskeisiin näkökulmiin, kuten itsenäisyyden ja yhdenmukaisuuden tai perinteiden vastakkainasetteluun. Etiikka taas on näiden arvojen tutkimista käsittelevää keskustelua, joka nostaa esiin arvokeskustelun kautta

---

⁶⁰ Oksanen 1999, 45.

⁶¹ Oksanen 1999, 61.

⁶² Muttilainen & Huotari 2018, 40.

⁶³ Ellonen, Kekomäki, Raivola, Taiha, Välitalo 2000, 56.

⁶⁴ Ellonen et. al. 2000, 11.

⁶⁵ Nurmi 1996, 114.

⁶⁶ McVean & Neyroud 2012, 10.

⁶⁷ Oksanen 1999, 55.

arvoissa tapahtuvia muutoksia. Eettisestä näkökulmasta onkin tärkeää huomioida arvomaailmassa tapahtunut muutos, jossa yhteisökeskeisyydestä on siirrytty kohti yksilökeskeisempiä arvoja. Toisaalta myös poliisityön arvomaailmassa on tapahtunut muutoksia: poliisi ei vain ylläpidä lakia ja yhteiskunnallista järjestystä vaan huolehtii myös yhteiskunnallisesta hyvinvoinnista.⁶⁸ Tärkeä näkökulma työssäni olikin, millaisia arvoja poliisille on opetussuunnitelmiin kirjattu, ja onko opetussuunnitelmien arvovalinnoissa tapahtunut muutoksia opetussuunnitelmien vaihtuessa.

Toisaalta poliisia sitoo myös virkamiesetiikka sekä ammattikuntaansa koskevat normit ja eettiset odotukset. Ammattia sitovat eettiset säännöt ovat tarpeen luottamuksen rakentamiseksi ammattikuntaan ja organisaatioon⁶⁹. Poliisin eettisestä ja moraalisisesta näkökulmasta tarkasteltua toimintaa ohjaa virkamiesvastuu, jota kontrolloi loppujen lopuksi vain hänen omatuntonsa⁷⁰. Haasteensa poliisin toiminnalle asettaa se, että olosuhteet, joissa poliisi tekee päätöksiä eli käyttää toimivaltaansa, vaihtelevat paljon. Kahta samanlaista tilannetta ei ole. Jokainen tilanne vaatii oman erityisen päätöksensä ja toimintansa, ja poliisia ohjaavan eettisen ohjeiston tehtävä onkin tarjota viitekehys, jossa poliisi kykenee itsenäiseen päätöksentekoon.⁷¹

Poliisin ammattitaidossa huomio kiinnittyy usein myös lain noudattamisen ja perusoikeuksien välisen tasapainon säilyttämiseen poliisin käyttäessä toimivaltaansa⁷². Poliisin tehtävä on valvoa yleistä etua ja järjestystä⁷³. Poliisin toiminta on sidottu lainmukaisuuteen kaiken julkisen vallankäytön tapaan⁷⁴, ja lisäksi poliisilaki määrittelee poliisin toimintaa ja toimivaltaa ohjaavat periaatteet.⁷⁵ Perus- ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen, suhteellisuusperiaate, vähimmän haitan periaate ja tarkoitussidonnaisuuden periaate⁷⁶ ottavat kaikki osaltaan kantaa niihin odotuksiin, joita poliisin toiminnalle asetetaan. Ne kuvaavat arvoja, joita me odotamme poliisin toiminnassaan noudattavan.

Virkamiehen odotetaan toimivan edellytetyllä tavalla tietyissä tilanteissa. Tätä kutsutaan virkamiesetiikaksi. Kansalaisten luottamus virkamieheen pohjautuu oletukseen, että virkamies toimii eettisesti hyväksyttävällä tavalla. Virkamiesetiikkaan liitetään erityisesti odotukset riippumattomuudesta, puolueettomuudesta, luotettavuudesta, avoimuudesta, palveluvelvollisuudesta sekä vastuullisuudesta.⁷⁷ Virkamiesetiikan toteuttamiseen liittyy kuitenkin oma ongelmallisuutensa. Laki ei voi määrätä ehdotonta rajaa kaikkien toimenpiteiden suorittamiselle, joten poliisille kuten muillekin virkamiehille jää harkintavaltaa toimivaltansa käyttämiseen. Tällöin poliisin toiminnan puolueettomuutta ja

---

⁶⁸ Ellonen et. al. 2000, 9—10.

⁶⁹ Oksanen 1999, 55.

⁷⁰ Oksanen 1999, 56.

⁷¹ MacVean & Neyroud 2012, 15.

⁷² Ellonen et. al. 2000, 61.

⁷³ Ellonen et. al. 2000, 14.

⁷⁴ Perustuslaki 1:2.3.

⁷⁵ Ellonen et. al. 2000, 32—33.

⁷⁶ Poliisilaki 1:2—5 §.

⁷⁷ Ellonen et. al. 2000, 12.

riippumattomuutta punnitaan juuri eettisestä näkökulmasta. Eettinen pohdinta on osa kaikkia poliisin tehtävien osa-alueita liikennevalvonnasta rikostutkintaan ja voimakeinojen käyttöön.⁷⁸ Poliisin ammatti perustuukin osaltaan erilaisten eettisten ristiriitojen ratkaisemiseen. Poliisi joutuu tasapainoilemaan yksilön etiikan ja ammattietiikan edellytysten ristipaineessa.⁷⁹ Poliisi kohtaa työssään eettisestä näkökulmasta ristiriitaisia tilanteita, joissa hänen on punnittava tilannetta monien arvojen näkökulmasta ja kyettävä vieläpä perustelemaan oma ratkaisunsa⁸⁰. Vaikka poliisin eettinen intuitio ja oma oikeustaju olisivatkin ratkaisuun nähden oikeassa, tämä ei pelkästään riitä, vaan poliisin on ymmärrettävä arvojen ja normien vaikutus eettisesti kestävä ratkaisun taustalla. Päätös on myös kyettävä tuottamaan sellaiseen sanalliseen muotoon, että poliisin perustelu ratkaisulle on hyväksyttävissä. Poliisille on toisaalta myös annettu paljon itsenäistä harkintavaltaa toimivaltansa käyttöön, mikä on edellytys sujuvalle poliisitoiminnalle, ja tämä taas edellyttää poliiseilta jo edellä mainittua riippumattomuutta ja puolueettomuutta⁸¹.

Poliisin työ on eettisesti latautunutta ja monipuolista ammattitaitoa edellyttävää työtä. Poliisin eettiselle toiminnalle yhteiskunnan arvojen ja normien ylläpitäjänä ja valvojana asetetaan paljon odotuksia. Tutkimuskirjallisuuden ajallisessa viitekehyksessä 1980-luvulta 2000-luvulle poliisin ammattikuvaa ja eettistä toimintaa käsiteltiin yllättävän vähin muutoksin. Tästä voisi päätellä, että vaikka poliisin työnkuvan onkin täytynyt muuttua, sitä ohjaava osaamis- ja arvopohja ei ole muuttunut ainakaan merkittävästi. Seuraavaksi onkin aika tarkastella tarkemmin, miten tutkimuskirjallisuudesta nousseet odotukset ja teoreettinen viitekehys näkyvät poliisien koulutusta käsittelevässä lähdeaineistossa. Entä miten poliisin ammattitaidolle asetetut edellytykset ja osaamistavoitteet ovat muuttuneet koulutuksen muuttuessa?

4 ITSENÄINEN AMMATTILAINEN: POLIISIN PERUSTUTKINTO 1980–1990-LUVUILLA

Poliisikoulutuksessa ei ollut linjajakoa vuoden 1987 opetussuunnitelmamallin mukaan, vaan perustutkinto oli koko poliisimiehistön virkatutkinto⁸². Tutkinto koostui kahdesta perusjaksosta, joiden välissä suoritettiin vähintään vuoden kestävä työharjoittelu⁸³. Koulutuksen todettiin olevan opistoasteen koulutusta, jonka pääsyvaatimukset olivat ammatillinen tutkinto, ylioppilastutkinto tai suoritettu lukion oppimäärä.⁸⁴ Pääsyvaatimukset poliisikoulutukseen olivat siis hyvin samanlaiset kuin tänäkin päivänä. Opetussuunnitelmamallissa ei oteta kantaa, millainen opiskelijajakauma oli, mutta toteaa,

---

⁷⁸ Ellonen et. al. 2000, 15.

⁷⁹ MacVean & Neyroud 2012, 11.

⁸⁰ Ellonen et. al. 2000, 26–27.

⁸¹ MacVean & Neyroud 2012, 22–23.

⁸² Valtiopäivien esitys poliisikoulun opetussuunnitelmaksi 1987, 7.

⁸³ Laitinen 2020, 75.

⁸⁴ Valtiopäivien esitys poliisikoulun opetussuunnitelmaksi 1987, 5, 7.

että peruskoulupohjalta tulevat opiskelijat saavat peruskoulutuksen yhteydessä yleissivistävät valmiudet jatko-opintoja, kuten ylemmän asteen poliisikoulutusta ja korkeakouluopintoja silmällä pitäen⁸⁵. Tavoitteena näyttäisi siis olleen ainakin jollain tasolla koulutuksen tason korottaminen. Poliisioppilaiden pohjakoulutus oli 1980-luvulla korkeampi kuin aikaisemmin, mikä toisaalta mahdollisti myös opetussuunnitelman uudistustyön⁸⁶.

Keskiasteen koulu-uudistus loi uudistamistarpeita poliisikoululle⁸⁷. Myös Mikkola viittaa tähän keskiasteen koulutuksen uudistukseen ja sen vaikutuksiin ammatillisen peruskoulutuksen uudistamiselle. Tavoitteena oli muun muassa pyrkimys saada ammatillinen koulutus vastaamaan paremmin keskiasteen koulutuksen muutosta, uudistaa ammatillista koulutusta laadullisesti ja edistää jatko-opintomahdollisuuksia esimerkiksi korkea-astetta silmällä pitäen.⁸⁸ Korkeakoulukelpoisuus oli tärkeä osa poliisikoulutuksen niveltämistä yleisen koulutusjärjestelmän osaksi⁸⁹. Uudistuksessa kiinnitettiin huomiota varsinkin poliisien kielitaidon kehittämiseen, psykologian opetukseen, tietotekniikan taitoihin, ammattietikkaan sekä poliisin ammatillisen tiedon syventämiseen ja laajentamiseen⁹⁰. Näkökulmat jatkokoulutusmahdollisuuksiin sekä laadulliseen kehittämiseen ovat siis olleet ajankohtaisia ainakin jo 1980-luvulta lähtien.

Vuoden 1987 mallissa opetussuunnitelmasta todetaan, että poliisin peruskoulutuksen tavoitteena on opettaa tuleville poliiseille heidän asemansa ja roolinsa osana poliisiorganisaatiota sekä ymmärtää sen yhteiskunnallinen merkitys. Poliisin tehtäviin kuuluvien säädösten, toiminnan periaatteiden, työmenetelmien ja välineiden tuntemusta korostettiin. Fyysiset edellytykset työstä selviytymiselle tuotiin esiin, mutta lisäksi painotettiin vastuunalaisen työskentelyn, itsensä kehittämisen ja nuorempien työtoverien opettamisen näkökulmia.⁹¹ Epäilemättä nämäkin ovat osaksi ajattomia tavoitteita ottaen huomioon poliisin perustehtävät, jotka mainitaan myös vuoden 1987 mallissa opetussuunnitelmasta, mutta sinällään on syytä pohtia yhteyttä myöhempisiin opetussuunnitelmiin. Kuinka paljon poliisikoulutusta ohjaava opetussuunnitelma on loppujen lopuksi muuttunut arvomaailmaltaan tai oppilaiden osaamistavoitteiltaan? Ovatko jotkin koulutukseen liittyvät haasteet ja tavoitteet pikemminkin ajattomia kuin omaan aikaansa sidottuja?

Valtiopäivien esittämässä mallissa opetussuunnitelmasta vuodelta 1987 esitellään poliisin tehtäviä ja asemaa. Poliisin perustehtäväksi todettiin ”laillisen valtio- ja yhteiskuntajärjestyksen suojaaminen ja turvallisuuden ylläpitäminen”. Poliisin tehtäväksi luettiin rikosten, häiriöiden ja onnettomuuksien ennalta ehkäiseminen sekä jo tapahtuneiden rikosten ja onnettomuuksien selvittäminen. Toisaalta

---

⁸⁵ Valtiopäivien esitys poliisikoulun opetussuunnitelmaksi 1987, 7.

⁸⁶ Jansson 2020, 217.

⁸⁷ Sisäasiainministeriö 1993, (10).

⁸⁸ Mikkola 1987.

⁸⁹ Jansson 2018, 225.

⁹⁰ Sisäministeriö 1993, (10).

⁹¹ Valtiopäivien esitys poliisikoulun opetussuunnitelmaksi 1987, 5.

poliisin tuli poistaa häiriöt siten, että niistä on mahdollisimman vähän haittaa yksilölle tai yhteiskunnalle.⁹² Nämä ovat edelleen poliisin lakisääteisiä tehtäviä⁹³, joten näiden esiintuominen opetussuunnitelman johdannossa ei ole välttämättä kovinkaan yllättävää. Toisaalta peruskoulutuksessa poliisipiskelijän oli mahdollista saada vain poliisityön perusvalmiudet, ja kokemuksen sekä lisäkoulutuksen merkitystä painotettiin. Kaikkia valmiuksia poliisityöhön ei edes edellytetty saatavan Poliisin perustutkintoon tähtäävässä koulutuksessa.⁹⁴ Tätä viitekehystä vasten poliisin itseohjautuvuus oman ammattitaidon laajentamisessa korostuisi entisestään. Peruskoulutuksen jälkeen poliisi ei ollut suinkaan valmis, vaan osa itsenäisen ammattilaisen perusvalmiuksia oli itsensä kehittäminen.

Toisaalta koulutus uudistus johti myös oppilasmaajien vähentymiseen ja oppilaskeskeisten koulutusmenetelmien korostamiseen. Tavoitteena oli lisäksi vähentää sekä perus- että jatkokoulutuksen luentomuotoista opetusta ja ohjata koulutusta enemmän työn ohessa tapahtuvan koulutuksen piiriin.⁹⁵ Tämä näkökulma ei varsinaisesti näy poliisikoulun opetussuunnitelman mallissa tai saatekirjeessä lukuun ottamatta oppilaskeskeisyyden ja jatkokoulutuksen näkökulmien mainitsemista. Kyse saattoi tosin olla pikemminkin uudistuksen hallinnollisesta puolesta, jota ei olekaan suoraan opetussuunnitelmaan kirjattu. Oppilasmaajien vähentyminen saattoi olla myös osa poliisikoulutuksen uutta, poliisikoulutuksen kestoa pidentävää⁹⁶ strategista linjausta.

Ennaltaehkäisevän toiminnan rooli osana poliisityötä korostui 1980-luvulla entisestään.⁹⁷ Vuoden 1987 mallissa opetussuunnitelmasta todetaan, että ennaltaehkäisevää työtä on muun muassa poliisin tekemä valvonta ja niiden aikana tapahtuva häiriötilanteisiin puuttuminen. Toisaalta ennaltaehkäisevään työhön luetaan rikosten ennaltaehkäisy, yleisön neuvonta, tiedotus, lupahallinnon tehtävät, nuorisovalistus laki- ja liikenneasioissa, viranomaisyhteistyö sekä tutkimustoimintaan osallistuminen.⁹⁸ Luettelo ennaltaehkäisevistä toimista ei ole varsinaisesti yllättävä, mutta toisaalta voidaan pohtia, onko näitä käsitelty opetussuunnitelman mallin johdantoon sopivalla laajuudella. Varsinaisessa opetussuunnitelman sisällysluettelossa edellä mainittuja ennaltaehkäiseviä näkökulmia ei suoranaisesti mainita.⁹⁹ Opetussuunnitelmatyön taustalla vaikuttivat kuitenkin tarpeet poliisin ennaltaehkäisevään työskentelyyn ja kansalaisten kohtaamiseen liittyen¹⁰⁰, joten näiden käsittely opetussuunnitelman johdannossa olisi voinut olla luontevaa. Toisaalta mallin johdannossa tuodaan esiin poliisin

---

⁹² Valtiopäivien esitys poliisikoulun opetussuunnitelmaksi 1987, 3.

⁹³ Poliisilaki 1.1.

⁹⁴ Sisäministeriö 1993, (10).

⁹⁵ Wahlman 1993, 29.

⁹⁶ Jansson 2018, 225.

⁹⁷ Jansson 2018, 212.

⁹⁸ Valtiopäivien esitys poliisikoulun opetussuunnitelmaksi 1987, 3.

⁹⁹ Valtiopäivien esitys poliisikoulun opetussuunnitelmaksi 1987, 1—2.

¹⁰⁰ Jansson 2018, 212.

työn haasteita parlamentaarisen demokratian haasteiden ja odotusten näkökulmasta. Yhteiskunnan etujen sekä perusoikeuksien ja vapauksien kunnioittamista kuitenkin korostettiin.¹⁰¹

Poliisimiehen etiikkaan liitettiin vahvasti poliisin rooli itsenäisenä toimijana ja oman vastuun kantajana¹⁰². Jo miehistötasoisien poliisin työn itsenäisyys tuodaan esiin vuoden 1987 mallissa poliisikoulun opetussuunnitelmaksi. Vaikka poliisimiehistö toimikin alipääallystön alaisuudessa, joutui poliisi toimimaan varsin itsenäisesti joissain tilanteissa. Toisaalta nuoremman konstaapelin rooli samanarvoisena tehtävien suorittajana kuin vanhempi konstaapeli mainitaan, joskin opetussuunnitelmamallissa todetaan, että vanhemman konstaapelin tehtävät ovat vaativampia ja rooliitaan hän on nuoremman konstaapelin esimies.¹⁰³ Poliisilta edellytettiin asiallista käytöstä, puolueettomuutta, omaaloitteellisuutta ja palveluhalukkuutta. Säädösten ja määräysten tuntemus oli edellytys, sillä poliisin tuli kyetä soveltamaan näitä järkevästi oikeusturvan takaamiseksi.¹⁰⁴ 1980-luvulla pyrittiin kohentamaan poliisien ammattitaidon laaja-alaisuutta lisäämällä harjoittelun määrää poliisikoulutuksessa¹⁰⁵.

Uusimuotoinen poliisikoulutus käynnistyi vuonna 1988¹⁰⁶. Vaikka poliisikoulun opetussuunnitelmia julkaistiin uudelleen verrattain tiuhaan tahtiin, noin kahden vuoden välein, niiden muodollisissa vaatimuksissa tai opetussuunnitelmatyön tavoitteiden esitellyssä viitekehityksessä tapahtui hyvin vähän muutoksia. Sisäministeriön 22.7.1993 vahvistama opetussuunnitelma poliisin perustutkinnosta rakentui esimerkiksi hyvin samanlaisen johdannon ja poliisikoulutuksen viitekehityksen esittelyn varaan kuin vuoden 1987 malli opetussuunnitelmasta. Esimerkiksi ensimmäinen johdantokappale vuoden 1993 opetussuunnitelmassa sivulla 1 on identtinen vuoden 1987 mallin johdannon kanssa¹⁰⁷. Rakenteellisesti johdanto on laajempi, vaikka poliisityön viitekehityksessä ei näyttäisi tapahtuneen muutoksia ainakaan koulutuksen kuvailun ja poliisin osaamistavoitteiden näkökulmasta.

Opetussuunnitelmassa todetaan erikseen, ettei opetussuunnitelman työskentelymääriin ole laskettu mukaan itseopiskelun osuutta¹⁰⁸. Omaehtoisen työskentelyn sitomattoman työmäärän voi nähdä sekä suopeassa että negatiivisessa valossa. Onko poliisiopiskelijoilta edellytetty omaehtoista ja itsenäistä opiskelua oman tarpeen näkökulmasta vai onko omaehtoiseen opiskeluun ollut tarkoitus käyttää tunteja ”kutsumusammatin” näkökulmasta niin paljon kuin mahdollista? Ovatko poliisiopiskelijat kokeneet poliisikoulussa opiskelun kuormittavana, kun itseopiskeluun ei ole määritely tarkkaa aikaa? Kuitenkaan tilanne ei välttämättä ole ollut näin huolestuttava, sillä jotain viitteitä itseopiskelun

---

¹⁰¹ Valtioapäivien esitys poliisikoulun opetussuunnitelmaksi 1987, 4.

¹⁰² Kostiainen 2018, 368.

¹⁰³ Valtioapäivien esitys poliisikoulun opetussuunnitelmaksi 1987 3—4.

¹⁰⁴ Valtioapäivien esitys poliisikoulun opetussuunnitelmaksi 1987, 4.

¹⁰⁵ Laitinen 2020, 75.

¹⁰⁶ Sisäministeriö 1993, (10).

¹⁰⁷ Poliisikoulun opetussuunnitelma 1993, 1.

¹⁰⁸ Poliisikoulun opetussuunnitelma 1993, 3.

tuntirajoista kuitenkin on. Perusjakson tuntijaossa koko jakson itseopiskelun osuutta on nimittäin kuitenkin raamitettu¹⁰⁹.

Poliisityön ja siten poliisiltakin edellytetty itsenäisyys opintojen tavoitteissa korostui. Opiskelijan tuli kyetä suoriutumaan itsenäisesti tavanomaisista poliisitehtävistä.¹¹⁰ Opiskelijan roolia tulee väkisinkin verrattua tämän päivän työharjoitteluun suuntaavan poliisiopiskelijan rooliin, joka toimii niin ikään jo virkasuhteessa¹¹¹, eli hän toimii tehtävissään virkavastuulla. Tämä ei ole sinällään yllättävää poliisin työn itsenäisen luonteen ja poliisilta edellytetyn itseohjautuvuuden näkökulmasta sen enempää mennyttä kuin nykyistä toimikenttää tarkastellessa. Poliisilla on paljon harkintavaltaa, mutta tätä valtaa on kyettävä käyttämään perustellusti, ja vallankäytön pohjalla on erilaisten tilanteiden lainmukaisen toiminnan tunnistaminen¹¹². Poliisin kontrollivalta korostui, sillä poliisin päätehtävissä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpito nähtiin yhdeksi merkittävimmistä ohjesääntötason tehtävistä¹¹³.

Toisaalta tietty opettajajohtoisuus opintojen toteutuksessa tuotiin edelleen ilmi. Esimerkiksi kotimaisen ja ulkomaisen tutkimuksen hyödyntämisessä koulutuksessa vastuuta ohjattiin pikemminkin opettajien kuin poliisiopiskelijoiden suuntaan. Tätä perusteltiin sillä, että poliisin perustutkinto oli peruskoulutusta.¹¹⁴ Ehkä kansainvälistymisen trendiä ei koettu vielä riittävän ajankohtaiseksi, että poliisiopiskelijoita olisi rohkaistu kansainvälisille lähteille tai ylipäätään itsenäiseen tutkimustietoon perehtymiseen. Tämä on selkeä muutos etenkin 2000-luvun poliisikoulutusta käsitteleviin opetussuunnitelmiin verrattuna, joissa esiin nousevaa itsenäisen ja ongelmaratkaisuperusteisen opiskelun roolia käsittelemällä myöhemmin.

Poliisikoulutuksen tavoitteet vuoden 1993 opetussuunnitelmassa ovat hyvin samanlaiset kuin vuoden 1987 mallissa opetussuunnitelmaksi. Perustutkintokoulutuksen tavoitteena oli edelleen perehdyttää opiskelija yleisen järjestyksen ja turvallisuuden näkökulmiin sekä poliisiorganisaation yhteiskunnalliseen merkitykseen¹¹⁵. Koko perustutkinnon suorittaneilla poliiseilla edellytettiin olevan riittävä ammattitaito itsenäiseen tulostavoitteiden mukaiseen työskentelyyn ja itsensä kehittämiseen. Toisaalta poliisilta edellytettiin kykyä työnohjaukseen nuoremmille työtovereilleen.¹¹⁶ On kuitenkin syytä pohtia, oliko edellytys nuorempien työtoverien ohjaamisesta ja opastamisesta osoitus ajatusmallista, jossa poliisi oli perustutkinnon suorittamisen jälkeen ”valmis” poliisi. Odotettiinko vastavalmistuneen poliisin ammattitaidon olevan riittävän vankka, että se korvaa tarvittaessa myös

---

¹⁰⁹ Poliisikoulun opetussuunnitelma 1993, liite 2 (sivujen 4 ja 5 välissä).

¹¹⁰ Poliisikoulun opetussuunnitelma 1993, 1.

¹¹¹ Poliisi (AMK) -tutkinnon opetussuunnitelma 2020, 50.

¹¹² Jansson 2018, 211—212.

¹¹³ Rousi 1985, 78.

¹¹⁴ Poliisikoulun opetussuunnitelma 1993, 4.

¹¹⁵ Poliisikoulun opetussuunnitelma 1993, 2.

¹¹⁶ Poliisikoulun opetussuunnitelma 1993, 2.

kokemuksen puutteet? Tähän ei opetussuunnitelmassa suoraan otettu kantaa. Poliisikoulutuksen tavoitteiden pohjalta poliisilta edellytettiin kuitenkin kykyä ohjeistaa työtovereitaan hyvinkin pian poliisiksi valmistumisensa jälkeen. Toisaalta tämä voi olla osaltaan osa 1990-luvun alkupuolen ajatusmaailmallista trendiä, jossa poliisin peruskoulutus nähtiin vain työnteon pohjana, jota olisi täydennettävä erilaisin jatkokoulutuksin ja työssä oppimisen kautta. Tähän erilaisen koulutuksen ja kokemuksen tarpeen sisällyttämiseen osaksi ammattitaitoa myös Jansson viittaa¹¹⁷. 1990-luvun loppupuolelle päästäessä maininta kyvystä työtovereiden ohjaajana jää opetussuunnitelman perustutkinnon ammatillisista tavoitteista pois. Koettiinko edellytys ammatilliseen ohjaukseen liian vaativana jo perustutkintovaiheen tavoitteissa vai eikö sitä kenties koettu enää riittävän tärkeänä erikseen mainittavaksi?

1990-luvun loppupuolella poliisialan koulutusta koskevaa lainsäädäntöä muutettiin. Poliisin perustutkinnon perusopinnot 2. jakson opetussuunnitelmassa vuodelta 1999 todetaankin hieman jälkijätöisesti, että uusi laki astuu voimaan 1.1.1998.¹¹⁸ Sama maininta löytyy kuitenkin jo aikaisemmin esimerkiksi poliisin perustutkinnon perusopinnot toista jaksoa käsittelevässä opetussuunnitelmassa vuodelta 1997¹¹⁹. Itse tutkintorakenne ei juurikaan muuttunut, kuten eivät poliisin perustutkinnon tavoitteetkaan. Poliisikoulu vastasi poliisien perustutkintoon tähtäävästä koulutuksesta, eli miehistö- ja alipäälylystökoulutuksesta, kun taas poliisiammattikorkeakoulu vastasi poliisipäälylystön koulutuksesta. Päälylystökoulutuksen suorittaneilla oli mahdollisuus suorittaa maisterintutkintoon tähtääviä opintoja vielä sopimusyliopistoissa, joita olivat Turku ja Tampere.¹²⁰

Poliisikoulun vastuulla ollut poliisin perustutkinto muodostui edelleen kahdesta perusjaksosta ja niiden väliin sijoitetusta työharjoittelujaksosta¹²¹. Toisen perusjakson myötä poliisiopiskelija kykeni toimimaan itsenäisesti konstaapelina¹²². Vielä ensimmäisen perusjakson aikana annetun koulutuksen pohjalta opiskelijan edellytettiin kykenevän toimimaan kokeneemman poliisin ohjauksessa¹²³. Kuitenkin jo ensimmäisen perusjakson jälkeen opiskelijan edellytettiin kykenevän itsenäiseen toimintaan tavanomaisissa poliisitehtävissä sekä yhteistoimintaan vaativammassa tilanteissa yhdessä vanhemman poliisimiehen ohjauksessa¹²⁴. Peruskoulutus alkoi myös orientaatioviikolla, jonka aikana luotiin pohjaa oppilaiden itseohjautuvaan oppimiseen¹²⁵. Perustutkinnon koulutukseen sisältyi itse-reflektiota, oppimista sekä oman toiminnan kehittämistä edistäviä opintoja esimerkiksi käyttäytymistieteiden saralla¹²⁶. Kyky itsenäiseen toimintaan perustehtävissä ei siis kadonnut perustutkinnon

---

¹¹⁷ Jansson 2018, 225.

¹¹⁸ Poliisikoulun opetussuunnitelma 1999, 1.

¹¹⁹ Poliisikoulun opetussuunnitelma 1997, 1.

¹²⁰ Poliisikoulun opetussuunnitelma 1999, 1.

¹²¹ Poliisikoulun opetussuunnitelma 1999, 3.

¹²² Poliisikoulun opetussuunnitelma 1999, 1—2.

¹²³ Poliisikoulun opetussuunnitelma 1998, 10.

¹²⁴ Poliisikoulun opetussuunnitelma 1999, 1—2.

¹²⁵ Poliisikoulun opetussuunnitelma 1998, 1.

¹²⁶ Poliisikoulun opetussuunnitelma 1999, 20.

tavoitteista mihinkään vaan pysyi mainitsemisen arvoisena asiana poliisin työhön edellytetyssä ammattitaidossa. Elinikäinen oppiminen koettiin osaksi poliisin perusvalmiuksia¹²⁷.

Poliisin perustutkinnossa 1980—1990-luvuilla korostui itsenäisen toiminnan merkitys. Toisaalta kuitenkin viitteitä tulevasta poliisikoulun ammattikorkeakoulu-uudistuksesta oli jo nähtävillä: koulutus muuttui tieteellisemmäksi ja laajemmaksi¹²⁸. Myös päällystää kouluttanut poliisiopisto muuttui poliisi-ammattikorkeakouluksi¹²⁹, mitä en kuitenkaan tässä työssä käsittele. Poliisin itsenäinen toimintakyky sekä toimintakentän laaja-alaistuminen olivat opetussuunnitelmateksteissä esiin nousevia teemoja, joiden pohjalta poliisin osaamistavoitteita lähdettiin rakentamaan. Toisaalta poliisin tuli tiedostaa asemansa lain ja järjestyksen valvojana sekä ymmärtää oman toimintansa seuraukset. Hänen oli kyettävä myös perustelevaan päätöksensä. Poliisilta odotettiin siis paitsi laaja-alaista ammattitaitoa myös korkeaa ja tiedostavaa etiikkaa.

5 VALTAKUNNALLINEN VISIO JA POLIISIN PERUSTUTKINTO 2000-LUVULLA

Poliisin perustutkintoon tähtäävät opinnot 2000-luvulla perustuivat edellä mainittuun 1.1.1998 voimaan tulleeseen uuteen lainsäädäntöön poliisikoulutusta koskien sekä koulutusta säätelevään poliisihallintoa koskevaan lakiin ja poliisikoulutuksesta annettuun asetukseen. Perustutkinto ja alipäällystökoulutus olivat edelleen poliisikoulun tehtäviä, kun taas ylempi päällystökoulutus koulutettiin poliisiammattikorkeakoulussa, mistä oli mahdollista jatkaa yliopisto-opintoihin.¹³⁰ Vuonna 2005 poliisikoulutusta lainsäädäntöä kuitenkin päivitettiin uudelleen, mikä johti myös poliisin peruskoulutuksen opetussuunnitelman päivittämiseen.¹³¹

Uusi lainsäädäntö tuli voimaan 15.5.2005.¹³² Vielä 2000-luvun alkupuolen opetussuunnitelma-asiakirjoissa ei näy mainintaa 2010-luvulla tapahtuneesta koko poliisikoulutuksen siirtymisestä ammattikorkeakoulupohjaiseksi, joskin poliisin perustutkinnon opinnot olivat rakenteeltaan jo varsin laajat. Laajuutta poliisikoulutuksen perustutkinnolla oli jo lähes kandidaatintutkinnon verran, ja se muodostui kahdesta opintojaksosta, joiden välissä oli ohjattu työharjoittelujakso, sekä kenttäjaksosta ja opinnäytetyön tekemisestä¹³³.

Tultaessa 2000-luvulle poliisikoulun perustutkinnon opetussuunnitelma koki eräänlaisen ulkoisen päivityksen. Asiakirjat olivat ulkoisesti edustavampia. Verrattaessa 1980-luvun kirjoituskonemaisiin

---

¹²⁷ Jansson 2018, 247.

¹²⁸ Jansson 2018, 236.

¹²⁹ Jansson 2018, 242.

¹³⁰ Poliisikoulun opetussuunnitelma 2005a, 5.

¹³¹ Poliisikoulu 2005. Teoksessa Poliisikoulun opetussuunnitelma 2005b.

¹³² Poliisikoulun opetussuunnitelma 2005b, 1.

¹³³ Jansson 2018, 247.

ja vielä 1990-luvunkin tulostettuihin mutta ulkoisesti hyvin pelkistettyihin opetussuunnitelmiin 2000-luvulle tultaessa opetussuunnitelma sai graafisen päivityksen, jossa erottui selkeästi poliisikoulun logo ja värimaailma. Lukijan näkökulmasta ulkoinen muutos näyttää huomattavalta, mutta sisällön näkökulmasta merkittävämmäksi vertailukohtaksi nousee vuoden 1998 lakimuutoksen näkökulma sekä opetussuunnitelman sisällöstä löytyvät uudet painotukset ja sanamuodot. Koulutus muuttui entistä monitieteisemmäksi korostaen poliisin perinteisen ammattitaidon lisäksi myös kieli- ja viestintätaitoja sekä tietoteknistä osaamista¹³⁴.

Poliisikoulutuksen ammatilliset tavoitteet pysyivät sanamuodoiltaan varsin samanlaisina kuin aikaisemmissa opetussuunnitelmissa. Poliisitoiminnan yhteiskunnallinen merkitys ja poliisin eettisen toiminnan merkityksellisyys ja niiden ymmärtämisen tärkeys ei ollut muuttunut opetussuunnitelman tavoitteissa miksikään. Poliisilta edellytettiin edelleen taitoja ymmärtää, mitä valtio- ja yhteiskuntajärjestys sekä yleinen järjestys ja turvallisuus tarkoittivat. Opiskelija kykeni tutkinnon suorittuaan selviytymään valvontatehtävistä ja hälytystoiminnasta sekä rikostorjunnasta ja lupahallinnon tehtävistä.¹³⁵ Toisaalta käytännön työssä tarvittiin entistä monipuolisempia taitoja esimerkiksi viestinnän ja tietotekniikan saralla¹³⁶.

Poliisikoulutus pyrittiin sitomaan osaksi kokonaisvaltaista poliisihallintoa. Tavoitteena oli, että poliisikoulutus toisi oman panoksensa poliisitoiminnan kokonaisuuteen, minkä vuoksi poliisikoulun perustutkinnon opetussuunnitelmassakin mainitaan Polisin valtakunnallinen visio. Poliisin tavoitteena oli tehdä Suomesta Euroopan turvallisimaa maan vuoteen 2014 mennessä, ”minkä takeena on ammattitaitoinen, palvelualtis, luotettava, yhteistyöhaluinen ja tehokkaasti organisoitu poliisi”¹³⁷. Kansainvälisen toiminnan yleistyminen ja sen tarpeen huomioiminen oli todettu jo 1990-luvulla, ja tästä näkökulmasta myös poliisikoulutusta kehitettiin¹³⁸. Poliisitoiminnan vision mainitseminen ja sen sitominen osaksi poliisikoulutusta antaa mielenkiintoisen näköalan poliisityön viitekehykseen. Suomen turvallisuus nähdään erityisesti eurooppalaisessa kontekstissa, jossa Suomen tuli olla Euroopan turvallisimaa maan. Toisaalta tavoitteelle on sanallisesti pyhitetty vain muutama rivi opetussuunnitelman johdannossa, joten poliisin vision toteutuminen itse koulutuksessa on syytä käsitellä erikseen. Jäikö visio vain ihanteeksi ja maininnaksi opetussuunnitelman johdannossa vai panostettiin sen toteutumiseen myös itse koulutuksessa?

Poliisikoulun pedagoginen strategia rakentui yhteisten arvojen pohjalta rakentuvalle opetuksen kehittämiseksi. Koulutuksen tavoitteena oli vahvistaa erityisesti opiskelijan työelämävalmiuksia oppimis-, ongelmanratkaisu-, vuorovaikutus- ja viestintätaitojen saralla. Myös eettiset taidot ja niiden

---

¹³⁴ Jansson 2018, 247—248.

¹³⁵ Poliisikoulun opetussuunnitelma 2005a, 7.

¹³⁶ Jansson 2018, 247—248.

¹³⁷ Poliisikoulun opetussuunnitelma 2005a, 5.

¹³⁸ Jansson 2018, 248.

merkitys nostettiin esille.¹³⁹ Etiikka ja viestintätaidot olivat kaksi opintojen kolmesta teema-alueesta, jotka olivat osa perustutkinnon opintoja¹⁴⁰. Se, että etiikkaa nostettiin näin korkealle yhdeksi opintojen teemoista, osoittaa sen roolin merkityksen osana poliisin työtä. Eettinen ja yhteisesti ymmärretyn arvomaailman mukainen toiminta on tärkeä osa poliisin työtä, mutta kenties poliisi haluttiin myös sitoa entistä tiukemmin osaksi yhteisesti hyväksytyjä poliisialan arvoja ja eettisiä toimintaperiaatteita.

Vuoden 2005 Poliisikoulun opetussuunnitelman pedagoginen strategia rakentui erityisesti syventävien ammattiopintojen saralla ongelmaperustaisen oppimisen pohjalle¹⁴¹. Varsinkin koulutuksen vii-meiset ammattiopintojen jaksot toteutettiin ongelmaperusteista oppimisen lähestymistapaa soveltaen¹⁴². Ongelmaperustainen opetus rakentui ajatukselle, että aktiiviset oppijat ratkaisevat yhdessä ongelmia, refleктоivat omaa ajatteluaan sekä toimintansa taustalla olevia olettamuksia ja soveltavat keräämäänsä teoretietoa. Oppijan vastuuta omasta oppimisprosessista korostettiin, sillä oppimistavoitteena olevien ongelmanratkaisu, arviointikyky- sekä vuorovaikutustaitojen koettiin olevan tärkeitä myös työelämässä.¹⁴³

Perusopintoihin ei samanlaista omatoimisuuden ja itseohjautuvan oppimisen tavoitetta pedagogisen strategisen esittelyssä kirjattu, eikä esimerkiksi perusopintojen jälkeiseen työharjoitteluun asetettu samanlaisia itsenäisen toiminnan tavoitteita kuin aikaisemmissa opetussuunnitelmissa. Kuitenkin tämän ohjatun työharjoittelun opintojakson kuvauksessa mainitaan, että harjoittelijalla on virkavastuu, vaikka hän toimiikin ohjaajaksi soveltuvan työparin ohjauksessa ja valvonnassa¹⁴⁴. Vaikka ongelmaperustainen oppiminen onkin kirjattu ohjattua harjoittelujaksoa seuraavien syventävien ammattiopintojen tavoitteeksi, lienee poliisiopiskelijalta odotetun kuitenkin jo tiettyä omatoimisuutta ja itsenäisyyttä virkavastuuolettaman näkökulmaa tarkastellessa. Työharjoittelussa arvioitiin lisäksi vielä nuoremman konstaapelin soveltumista poliisialalle, missä yksi arvioitava painopiste olikin juuri aloitteellisuus¹⁴⁵. Aktiivisen oppijan ihanne näkyi myös opetuksen muutoksessa: perinteinen luennointi korvautui ainakin osittain verkko- ja itseopiskelulla sekä erilaisilla harjoituksilla¹⁴⁶.

Kuten edellä on todettu, poliisikoulusta valmistuva opiskelija suoritti poliisin perustutkinnon. Tämä muodostui edellä mainituista perusopinnoista ja syventävistä ammattiopinnoista, joita täydensivät lisäksi perusopintojen jälkeen suoritettu ohjatun työharjoittelun jakso sekä syventävien ammattiopintojen yhteyteen liitetty kenttätyöjakso. Kenttätyöjakson aikana työskenneltiin poliisiyksikössä ja suoritettiin samalla etäopintoja. Käytännössä syventävät opinnot olivat kuitenkin kenttätyöskentelyä,

---

¹³⁹ Poliisikoulun opetussuunnitelma 2005a, 5—7.

¹⁴⁰ Poliisikoulun opetussuunnitelma 2005a, 61—63.

¹⁴¹ Poliisikoulun opetussuunnitelma 2005a, 6.

¹⁴² Poliisikoulun opetussuunnitelma 2005b, 7.

¹⁴³ Poliisikoulun opetussuunnitelma 2005a, 6.

¹⁴⁴ Poliisikoulun opetussuunnitelma 2005a, 30.

¹⁴⁵ Poliisikoulun opetussuunnitelma 2005a, 65.

¹⁴⁶ Jansson 2018, 247—248.

sillä 30 opintoviikon opinnoista vain 12 viikkoa oli lähiopintoja tai itseopiskelua, kun taas kenttätyöjakso kesti kyseisistä opinnoista 6—7,5 kuukautta.¹⁴⁷ Perusopintojen ja viimeistään ohjatun työharjoittelun jälkeen opiskelijalta edellytettiin nuorempana konstaapelina toimiessaan varsin laajaa ammatillista hallintaa, vaikka hän edelleen työharjoittelua suorittikin. Toisaalta esimerkiksi opetussuunnitelmassa työharjoittelua suorittava harjoittelija oli kuitenkin edelleen opiskelija¹⁴⁸. Onkin syytä pohdita, millaiseksi opiskelijat harjoittelujaksoille siirtyessään kokivat osaamisensa ja edellytyksensä poliisin tehtävistä suoriutumiseen. Samaa aihetta olisi mielenkiintoista tarkastella vertaillen opiskelijoiden kokemuksia perusopintojen jälkeen ennen ohjattua harjoittelua ja vastaavasti harjoittelun jälkeen. Tästä on kuitenkin olemassa jo tutkimusaineistoa, joten en käsittele asiaa sen enempää omassa työssäni.

6 POLIISIN AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINTO

Vuonna 2014 poliisikoulutuksessa tapahtui merkittävä muutos, kun poliisikoulutusta koskeva uusi laki astui voimaan¹⁴⁹. Poliisikoulu muuttui osaksi poliisiammattikorkeakoulua ja poliisin perustutkinosta tuli poliisin ammattikorkeakoulututkinto.¹⁵⁰ Uudistusta perusteltiin muun muassa poliisityön vaativuudella ja monipuolisuudella. Poliisityön osaamisvaatimukset koettiin niin laajoiksi, että ammattikorkeakoulupohjaisen poliisikoulutuksen nähtiin olevan perusteltua.¹⁵¹ Poliisityö määriteltiin vaativaksi asiantuntijatyöksi, jossa korostui erilaisten tietojärjestelmien sekä monitieteellisen tietopohjan soveltaminen. Tätä osaamista oli tarkoitus syventää ammattikorkeakoulupohjaisella poliisikoulutuksella.¹⁵²

Aikaisempi päällystön koulutukseen keskittynyt poliisiammattikorkeakoulu sai muutoksen myötä vastuulleen kaiken poliisikoulutusta ohjaavan opetuksen sekä tutkimuksen¹⁵³, eikä opetussuunnitelmista löydy enää aikaisempia viittauksia esimerkiksi jatkokoulutukseen yliopistoissa. Aineiston sisältö ja poliisikoulutuksen arvopohjaa ohjaava opetussuunnitelmaohjeistus ei kuitenkaan juurikaan muuttunut. Aineiston käsittelyni näkökulmasta tutkimusmateriaali vaihtui tässä kohtaa digitaaliseen muotoon.¹⁵⁴

Toisin kuin 2000-luvun poliisin perustutkinnon opetussuunnitelmissa, poliisi (AMK) -tutkinnon opetussuunnitelma ei viittaa johdannossaan poliisikoulutusta käsitteleviin lakeihin tai muihin säännöksiin. Muuten johdanto noudattelee varsin samanlaista rakennetta kuin aikaisemmat

---

¹⁴⁷ Poliisikoulun opetussuunnitelma 2005a, 7—8.

¹⁴⁸ Poliisikoulun opetussuunnitelma 2005b, 1.

¹⁴⁹ Laitinen 2020, 79.

¹⁵⁰ Kokkonen 2018, 446.

¹⁵¹ Hallituksen esitys 2013, 4.

¹⁵² Hallituksen esitys 2013, 9.

¹⁵³ Poliisi (AMK) -tutkinnon opetussuunnitelma 2014, 5.

¹⁵⁴ Poliisiammattikorkeakoulun arkistosta ei löytynyt opetussuunnitelmia vuodelta 2010 eteenpäin asiakirjamuodossa, vaan ne oli etsittävä verkkomuodossa.

opetussuunnitelmat, joskin uusia painotuksia löytyy. Esimerkiksi opetuksen perusteena oleva strategia on muuttunut yleisluontoiseksi linjaukseksi aikaisemman ongelmanratkaisuperusteisen oppimismenetelmän painottamisen sijaan¹⁵⁵.

Poliisi (AMK) -tutkinto oli laajuudeltaan 180 opintopistettä, ja opinnot tuli suorittaa pääosin kolmessa vuodessa. Uusi opetussuunnitelma ja tutkinto rakentui poliisilta edellytettävään monitasoiseen osaamiseen ja ammattitaitoon. Poliisin osaaminen pohjautui poliisitoiminnan arvoihin ja toimintaa ohjaaviin periaatteisiin.¹⁵⁶ Koulutusta ohjasivat jo aikaisemmin vuonna 2007 kirjattu osaamisen strategia, jossa poliisikoulutuksen siirtyminen ammattikorkeakoulupohjaiseksi ohjasi koulutuksen tavoitteita. Näissä tavoitteissa mainitaan muun muassa korkeatasoinen, kansainvälisiin sopimuksiin sidottu opetus sekä elinikäinen oppiminen.¹⁵⁷ Yleisellä tasolla poliisilta edellytetyt osaamistavoitteet tai toimintaperusta eivät kuitenkaan muuttuneet aikaisempien opetussuunnitelmien näkökulmiin verrattuna, eikä opetuksen sisältöihin tullut suuria muutoksia, sillä poliisin perustutkintoon johtavat opinnot olivat entuudestaan jo verrattain laajat¹⁵⁸. Poliisi (AMK) -tutkinto asetti poliisille erityisesti monipuoliseen osaamiseen sekä itsensä kehittämiseen liittyviä tavoitteita, joiden myötä poliisityön kehittäminen toteutuisi sekä yksilön että koko organisaation näkökulmasta¹⁵⁹. Poliisityön arvotyöhön perustuvaa, monipuolista osaamista edellyttävää ammattitaitoa poliisiammattikorkeakoulu-uudistus ei siis ainakaan lähtenyt muuttamaan.

Poliisi (AMK) -tutkinnon tavoitteena oli kehittää opiskelijan valmiuksia sekä yhteiskunnassa että työelämässä toimimiselle sekä yleisellä tasolla että poliisityön vaatiman erityisen ammattitaidon osa-alueilla. Yhteistyö ja asiantuntijuusnäkökulma tuotiin esiin merkittävänä edellytyksinä ammattitaitoiselle poliisille kuten myös yleiset työelämätaidot: oppimisen taidot, eettinen osaaminen, toimiminen työyhteisössä sekä innovaatio- ja kansainvälisyysosaaminen. Poliisityön ammatillisiksi osa-alueiksi opetussuunnitelmassa listattiin valvonta- ja hälytystoiminta, rikostorjunta ja -tutkinta, yhteiskunnallisen turvallisuuden kehittäminen sekä muu poliisityötä tukeva osaaminen.¹⁶⁰

Opetussuunnitelma käsitteli edellä mainittuja poliisilta edellytettävistä taidoista poliisin *kompetenssina*.¹⁶¹ Kompetenssi voidaan määritellä pätevyyttenä, mutta sillä on myös liitoksia erityisesti viranomaisen käyttämään toimivaltaan¹⁶². Taina Hanhinen esittelee yleisesti ymmärretyn kompetenssin kykyä suoriutua työtehtävistä sekä tiedollisina, taidollisina ja asenteellisina valmiuksina. Toisaalta hän

---

¹⁵⁵ Poliisi (AMK) -tutkinnon opetussuunnitelma 2014, 9—10.

¹⁵⁶ Poliisi (AMK) -tutkinnon opetussuunnitelma 2014, 5.

¹⁵⁷ Laitinen 2020, 78—79.

¹⁵⁸ Jansson 2018, 254.

¹⁵⁹ Poliisi (AMK) -tutkinnon opetussuunnitelma 2014, 5.

¹⁶⁰ Poliisi (AMK) -tutkinnon opetussuunnitelma 2014, 5.

¹⁶¹ Poliisi (AMK) -tutkinnon opetussuunnitelma 2014, 5.

¹⁶² Itkonen & Maamies 2012, 201.

esittelee myös Pekka Ruohotiehen ja Gerhard Bunkiin viitaten mallin, jossa ammatilliseen taidonhallinnan näkökulmaan on sidottu myös sosiaalista osaamista ja toimintakykyä työyhteisössä.¹⁶³

Vuoden 2014 opetussuunnitelmassa poliisilta edellytetty kompetenssi jakautui yleiseen osaamiseen sekä ammattiosaamiseen, jotka määriteltiin verrattain tarkasti opiskelijan osaamistavoitteina eri osa-alueiden sisällä. Yleisen kompetenssin tasolla kehitettiin opiskelijan opiskelu- ja reflektiotaitoja, kriittisyyttä, valmiutta vastuunottoon, kommunikointia ja tiimityötaitoja erityisesti asiantuntijatehtävissä toimittaessa. Toisaalta tavoitteena oli kehittää opiskelijoiden taitoa toimia tasa-arvoisesti ja ammattietiikan mukaisesti erilaiset näkökulmat sekä kestävä kehitys huomioiden. Innovaatio- ja kansainvälisyysosaamisen näkökulmasta tavoitteena oli kehittää opiskelijoiden kielitaitoa ja työskentelytapoja monikulttuurisessa työympäristössä sekä ongelmanratkaisutaitoja.¹⁶⁴ Edellä mainitut esimerkit poliisilta edellytetyssä kompetenssissa eivät sinällään olleet uutta sisältöä poliisikoulutuksen tavoitteissa, joskin pieniä painotuseroja on havaittavissa. Asiakirja on selvästi rakennettu jo edellä viitattun hallituksen esityksen näkökulmasta, jossa korostuu poliisityön asiantuntijuuden rooli. Poliisilta edellytettiin monitasoista ja monipuolista osaamista, jossa kansainvälisyys ja innovointi sekä työhyönteisötaidot olivat tärkeässä asemassa.

Poliisin ammatillinen kompetenssi muodostui poliisityön erityisosa-alueista, joihin saatiin pätevyys koulutuksen aikana¹⁶⁵. Ammatillinen kompetenssi oli siis poliisin ”perustyötä” koskevaa osaamista, kun taas yleisen kompetenssin osaaminen oli ikään kuin tätä ”perustyötä” täydentävää ja sen kehittämistä edistävää kompetenssia. Poliisityön ammatillisen kompetenssin osa-alueet ja tavoitteet löytyvät liitteestä numero 1. Ammatillisen erityisosaaminen osa-alueet muistuttavat itsessään hyvin paljon samoja osa-alueita ja osaamistavoitteita, jotka nostettiin esiin jo poliisin perustutkinnon aikaisissa opetussuunnitelmissa. Kuitenkin osa-alueista laillisuuden pohdinta ja poliisin vuorovaikutustaidot sekä toimenpiteiden perustelutaidot nousevat esiin merkittävänä näkökulmana. Nämä seikat nostettiin esiin myös hallituksen esityksessä poliisikoulutuksen uudistuksessa. Poliisin tuli kyetä viestimään ymmärrettävästi ja käyttämään toimivaltaansa tarkoitetulla tavalla¹⁶⁶.

Poliisilta edellytettyä yleistä sekä ammatillista kompetenssia tarkasteltaessa hallituksen esityksessäkin mainittu monitieteellisen asiantuntijan rooli asettuu todellisiin uomiinsa. Poliisi (AMK) -tutkinnon opiskelijalle asetetut tavoitteet pyrkivät vahvistamaan poliisin taitoa soveltaa ammattitaitoaan sekä itsensä kehittämisen sekä palveluammattissa toimivan asiantuntijan arkityön näkökulmasta. Opetussuunnitelma oli korkeakoulutasoiseen koulutukseen tähtäävän oppilaitoksen asiakirja, jonka asettamat tavoitteet opiskelijan monipuoliselle osaamiselle ovat verrattain vaativat. Syytä on kuitenkin pohtia, eroavatko nämä tavoitteet ainakaan yleisellä tasolla kovinkaan paljoa perustutkinnon

---

¹⁶³ Hanhinen 2010, 53.

¹⁶⁴ Poliisi (AMK) -tutkinnon opetussuunnitelma 2014, 6—7.

¹⁶⁵ Poliisi (AMK) -tutkinnon opetussuunnitelma 2014, 5.

¹⁶⁶ Hallituksen esitys 2013, 9.

opiskelijalle asetetuista tavoitteista. Yleisellä tasolla muutokset ovat verrattain pieniä ja pikemminkin korostuseroja kuin varsinaisia poliisityön tai poliisin ammattitaidon muutokseen pyrkiviä uudistuksia. Onkin syytä pohtia, josko poliisi (AMK) -tutkintouudistus oli pikemminkin vastaus muuttuneisiin olosuhteisiin ja jo edellytetyn osaamisen vahvistamiseen kuin poliisin ammattikuvaa muuttamaan pyrkivä uudistus. Koulutuksen täydennykset koskivat pääasiassa tutkimusvalmiuksien opettamista ja kieliopintoja¹⁶⁷.

Poliisiammattikorkeakoulun pedagoginen strategia pohjautui osaamisperusteiseen oppimiseen ja opiskelijälähtöisyyteen. Tavoitteena oli tavoitteellisen osaamisen kehittämien sekä työelämäläheisyys, joskin poliisin perustutkinnon opetussuunnitelmiin verrattuna myös tutkimustyötä ja työelämän kehittämistä korostettiin. Lisäksi aikaisempaa, erilaisissa ympäristöissä ja kulttuureissa tuotettua tietoa sekä verkostoitumista painotettiin merkittävänä osana opiskelua.¹⁶⁸ Verrattuna poliisin perustutkintoa ohjanneisiin opetussuunnitelmiin pedagogisessa strategiassa painotettiin paljon tutkimus- ja verkostoitumistyötä, joita ei juurikaan mainittu aikaisemmin. Toisaalta voidaan pohtia, kuinka paljon ne todellisuudessa näkyivät arkisessa opiskelussa tai työelämässä vuonna 2014 tai edes vuonna 2022.

Toisaalta koulutusta ohjaavan pedagogisen strategian esittely oli verrattain uusi näkökulma opetussuunnitelmissa. Epäilemättä tutkintoon tähtäävän opetuksen ja sen suunnittelun taustalla on ollut strategisia tavoitteita, mutta niitä ei ole esitelty opetussuunnitelma-asiakirjoissa samalla tavalla kuin 2000-luvulle tultaessa. En kuitenkaan näkisi tätä mitenkään ainutlaatuisena osana poliisin tutkintouudistusta, vaan pikemminkin osana laajempaa koulutuksen strategisen näkökulman selkeyttämisen trendiä. Esiteltiinhan samanlaisia näkökulmia jo poliisikoulun perustutkintoon tähtäävissä asiakirjoissa 2000-luvun alkupuolella, joskin ne oli liitetty vain rajatusti osaan perustutkinnon opetuksesta.

Poliisiammattikorkeakoulun toiminta oli opiskelijälähtöistä. Tämä tarkoitti toisaalta opiskelijoiden osallistamista mutta myös heidän aktiivista osallistumistaan ammatillisen osaamisensa kehittymiseen ja asiantuntijaksi kasvamiseen.¹⁶⁹ Poliisin yhteiskunnallinen rooli nähtiin erityisesti itsenäisenä asiantuntijana ja työyhteisen kehittäjänä¹⁷⁰. Itsenäisyys ja aktiivisuus sinänsä eivät kenties ole erityisen ainutlaatuisia vaatimuksia opiskelijalle, mutta toisaalta poliisikoulutusta tarkasteltaessa ne ovat osa jo aikaisemmasta poliisin perustutkinnosta esiin nousevaa trendiä. Poliisin työtä ja poliisin ammatillista pätevyyttä luonnehti edelleen itsenäisen ammattilaisen kompetenssi.

---

¹⁶⁷ Jansson 2018, 254.

¹⁶⁸ Poliisi (AMK) -tutkinnon opetussuunnitelma 2014, 9.

¹⁶⁹ Poliisi (AMK) -tutkinnon opetussuunnitelma 2014, 9—10.

¹⁷⁰ Jansson 2018, 255.

Poliisilta edellytetyn kompetenssin rakentumiseen kiinnitettiin koulutusuudistuksessa huomiota. Vuoden 2014 poliisi (AMK) -tutkinnon opetussuunnitelmassa asiaan panostettiin varsinkin opintojen rakennetta, opintopolun kulkua ja osaamisen kehittymistä auki avaamalla. Kuten aiemmin jo mainittiin, opinnot muodostuivat pääosin kolmivuotiseksi tarkoitetuista opinnoista. Jokainen vuosi muodosti opiskelijan ammatinhallinnan näkökulmasta oman kokonaisuutensa, opintovuositeeman.¹⁷¹

Ensimmäisen vuoden opiskelija perehtyi vielä poliisialaan ja sen osaamisalueiden perusteisiin. Hänen tuli hahmottaa poliisin ammatillisia vaatimuksia, tieto-, taito- ja arvoperustaa sekä oppia tarvittavat poliisityön perusteet. Opinnoissa painottui suullisen ja kirjallisen viestinnän hallinta sekä suomeksi että ruotsiksi ja englanniksi. Toisena opintovuotenaan opiskelija oli jo poliisityön ammattiin oppija. Opiskelun tavoitteet olivat käytännön työtehtäviin perehtymisessä sekä poliisilta edellytettävien tietojen ja taitojen soveltamisessa. Jo poliisin perustutkinnon aikainen maininta opiskelijan kyvystä suoriutua poliisin perustehtävistä nousi jälleen esiin kuten myös toiminta kokeneemman poliisimiehen ohjauksessa. Toisaalta ammattiin oppijalta edellytettiin myös oman toimintansa ja oppimisensa reflektointia. Opintosuunnitelman tavoitteiden mukaisesti kolmantena opiskeluvuotenaan opiskelija oli jo poliisityön osaaja ja aloitteleva ammattilainen, jolta edellytettiin suunnitelmallisuutta sekä toimintakykyä ennakoimattomissa tilanteissa. Poliisityön osaajana opiskelijan tuli kyetä arvioimaan poliisityötä sekä omaa osaamistaan ja hankkimaan valmiuksia työelämän kehittäjänä sekä uudistajana.¹⁷²

Poliisiopiskelijan opinnot jakautuivat erilaisiin opintokokonaisuuksiin ja -jaksoihin, joita olivat:

- perusopinnot
- ammattiopinnot
- harjoittelu
- opinnäytetyö sekä
- vapaavalintaiset opinnot.¹⁷³

Poliisin osaaminen rakentui siis perus- ja ammattiopinnoissa opittujen tietojen ja taitojen varaan. Perusopinnot sijoittuivat ajallisesti pääosin ensimmäiseen opintovuoteen ja olivatkin sisällöltään sidoksissa poliisiopiskelijan ammatillisen polun ensimmäiseen portaaseen poliisialaan perehtyjänä. Opiskelijan edellytettiin hankkivan laaja-alaisen yleiskuvan poliisin asemasta ja merkityksestä sisäisen turvallisuuden viranomaisena yhteiskunnallisesta ja kansainvälisestä näkökulmasta. Perusopintojen aikana luotiin myös teoreettinen pohja sekä poliisilta edellytetty viestintä- ja kielitaito.¹⁷⁴

---

¹⁷¹ Poliisi (AMK) -tutkinnon opetussuunnitelma 2014, 9.

¹⁷² Poliisi (AMK) -tutkinnon opetussuunnitelma 2014, 9.

¹⁷³ Poliisi (AMK) -tutkinnon opetussuunnitelma 2014, 11—12.

¹⁷⁴ Poliisi (AMK) -tutkinnon opetussuunnitelma 2014, 11.

Kolmivuotisen opintopolun ajan jatkuvien ammattiopintojen aikana opiskelija hankki ammattitaitoiselta poliisilta edellytetyin ydinosaamisen. Ammattitaidon näkökulmina korostuivat sisäisen turvallisuuden keskeiset ongelmakokonaisuudet, sovellutukset sekä niiden tieteelliset perusteet. Tavoitteena oli, että poliisi kykenisi itsenäiseen työskentelyyn turvallisuuden asiantuntijatehtävissä sekä työyhteisön kehittämiseen.¹⁷⁵ Ammattitaidon merkittävinä tekijöinä korostettiin jälleen kykyä itsenäiseen toimintaan, mutta toisaalta esiin tuotiin myös poliisin rooli oman työyhteisönsä kehittäjänä.

Tulevan yksittäisen poliisin rooli (koko) työelämän uudistajana ja kehittäjä vaikutti uudelta näkökulmalta poliisin kompetenssin osa-alueena. Tämän voi kuitenkin nähdä olevan osa kansainvälistä kehityssuuntaa, jossa työntekijöiden osallistaminen oman ammattikunnan kehitysprosesseissa on entistä korostuneemmassa roolissa. Samaan näkökulmaanhan viitataan jo poliisin kompetenssin osa-alueissa, joissa reflektio- ja innovaatiotaidot nostettiin merkittävään asemaan. Poliisin henkilökohtaiset työvalmiudet ja ammatillinen kehitys mainittiin omina painopisteinä. Nämä lienevät poliisin kompetenssin näkökulmasta merkittävämpiä näkökulmia ainakin päivittäisten työsuoritteiden näkökulmasta.

Poliisi (AMK) -tutkinnon opetussuunnitelma vuosille 2020—2022 ei muuttanut juurikaan johdannossa esiteltyjä tavoitteita poliisin ammattitaidolle. Tavoitteena oli edelleen ammattitaitoinen poliisi, jolta edellytettiin monitasoista osaamista ja poliisitoiminnan arvojen sekä toimintaperiaatteiden mukaista toimintaa. Poliisityön teoreettinen perusta, teorian käytännöllinen soveltaminen perustyössä, turvallisuuden alan kehityksen seuraaminen ja edistäminen, elinikäisen oppimisen valmiudet, riittävät kieli- ja viestintätaidot sekä riittävät valmiudet kansainväliseen toimintaan olivat edelleen poliisikoulutuksen tavoite.¹⁷⁶ Yhteiskunnan monimuotoistuminen, kansainvälistyminen sekä tekninen kehitys edellytti poliisilta kuitenkin uutta osaamista¹⁷⁷. Toisaalta poliisin toivottiin kykenevän edustamaan koko kansakuntaa.¹⁷⁸ Vaikka korkeakoulutus itsessään voikin rajoittaa koko yhteiskunnan mahdollisuuksia hakeutua poliisikouluun¹⁷⁹, poliisi (AMK) -tutkinto pyrki kuitenkin tarjoamaan parhaat väliin neet tämän tehtävän täyttämiseksi.

Koulutus rakentui vuoden 2020 opetussuunnitelmassa edelleen samalle kolmivuotiselle ja osaamisen kehittymisen kolmivaiheiselle polulle ja ammatilliselle kasvulle. Ensimmäisen vuoden opiskelija oli edelleen poliisitoimintaan perehtyjä, jolta edellytettiin samanlaista kompetenssin tasoa kuin vuoden 2014 opetussuunnitelmassa. Toisen vuoden opiskelija oli aikaisemman opetussuunnitelman tapaan poliisityön oppija, jonka osaamista poliisityössä syvennettiin käytännön tasolle. Kolmannen vuoden opiskelija oli jo poliisityön osaaja, jolta edellytettiin itsenäistä päätöksentekoa.¹⁸⁰

---

¹⁷⁵ Poliisi (AMK) -tutkinnon opetussuunnitelma 2014, 11.

¹⁷⁶ Poliisi (AMK) -tutkinnon opetussuunnitelma 2020, 1.

¹⁷⁷ Laitinen 2020, 182.

¹⁷⁸ Jansson 2018, 261.

¹⁷⁹ Jansson 2018, 261.

¹⁸⁰ Poliisi (AMK) -tutkinnon opetussuunnitelma 2020, 2.

Ammatillisen kasvun portaat kuitenkin nivoutuivat ainakin osaksi toisiinsa opintojärjestelyiden kautta, sillä esimerkiksi ammatillisia opintoja alettiin opiskella jo ensimmäisenä opiskeluvuotena¹⁸¹. Poliisiopiskelijan itsenäisen asiantuntijan identiteetti rakentui siis alusta alkaen sekä opiskelu- että työelämäntaitojen kautta. Näiden erottelu toisistaan ei liene liioin tarkoituksenmukaista, vaan ovat osa poliisilta vaadittua kompetenssia. Poliisityön laajenevat osaamisvaatimukset edellyttivät yhä monialaisempia taitoja¹⁸².

Opintojen kolmivuotinen rakenne sekä opintokokonaisuudet ja -jaksot pysyivät vuosien 2020—2022 opetussuunnitelmassa ennallaan. Kuitenkin vapaavalinnaisia opintoja oli valittavana huomattavasti enemmän verrattuna vuoden 2014 poliisi (AMK) -tutkinnon opetussuunnitelmaan. Osaksi tämä lie-nee yhteydessä poliisiammattikorkeakoulun omaan sisäiseen kehitykseen sekä lisääntyneisiin yhteistyömahdollisuuksiin muiden korkeakoulujen ja koulutuspalveluita tarjoavien tahojen kanssa. Vuosien 2020—2022 opetussuunnitelmassa yhteistyötä eri tahojen välillä painotettiin merkittävästi enemmän, ja opintojen täydentämisen mahdollisuuksia poliisiammattikorkeakoulun ulkopuo- lella esiteltiin paljon seikkaperäisemmin kuin aikaisemmin.¹⁸³ Vapaavalintaisten kokonaisuuksien merkitys voidaan kuitenkin sitoa myös poliisilta edellytetyyn ammattitaitoon. Poliisiopiskelijoilla oli entistä paremmat mahdollisuudet hankkia turvallisuusalan moniosaajalta edellytetyjä taitoja – hä- neltä kenties jopa edellytettiin sitä.

Vaikka osaamisen ammatillisen kasvun kuvauksessa tai opiskelijalta edellytetyissä valmiuksissa ei ollutkaan tapahtunut suurta muutosta aikaisempaan verrattuna, vuosien 2020—2022 opetussuunni- telma oli sidottu tiiviimmin yleiseen eurooppalaiseen korkeakoulujen osaamistason viitekehukseen. Poliisiammattikorkeakoulusta valmistuvilta edellytettiin kansainväliseen tasoon sidottua osaamista, mikä asetti opinnot tiettyyn kansainväliseen vaatimustasoon. Tämä tuli näkyä erityisesti yleisten kompetenssien osaamistavoitteissa ja osaamisen arvioinneissa.¹⁸⁴ Tiiviimpi kansainvälinen yhteis- työ ja yhteistoiminta erityisesti Euroopassa tuli siis korostuneesti osaksi myös poliisiammattikorkea- koulun arkea sekä poliiseilta edellytetyjä valmiuksia. Kansainvälisen viitekehysten korostumisen taustalla vaikutti yleinen kansainvälistyminen¹⁸⁵, josta Euroopan unioniin liittymisestä seuraava yh- teistyön lisääntyminen on vain yksi esimerkki.

Käytännön tasolla poliisiammattikorkeakoulun ammattiosaamisen sitomisen eurooppalaiseen osaa- miskehitykseen voikin nähdä pikemminkin osaamisedellytyksien yhtenäistämisenä kuin opetusta tai poliisilta edellytetyä kompetenssia uudistavana toimintana. Yleinen kansainvälistyvä kehityslinja

---

¹⁸¹ Poliisi (AMK) -tutkinnon opetussuunnitelma 2020, 9.

¹⁸² Jansson 2018, 261—262.

¹⁸³ Poliisi (AMK) -tutkinnon opetussuunnitelma 2020, 15.

¹⁸⁴ Poliisi (AMK) -tutkinnon opetussuunnitelma 2020, 2—3.

¹⁸⁵ Jansson 2018, 257.

poliisiammattikorkeakoulun toiminnassa sekä poliisin kompetenssissa on kuitenkin havaittavissa. Kansainväliseen viitekehykseen sidotut kompetenssit löytyvät liitteestä numero 2.

Kansainväliseen viitekehykseen sidotut kompetenssit eivät kuitenkaan eronneet merkittävästi aikaisemmasta poliisilta edellytetystä ammatillisesta osaamisesta. Poliisilta edellytettiin oman alan asiantuntemusta, elinikäisen oppimisen valmiuksia, itsenäisyyttä, kykyä toimia kansainvälisessä viitekehysessä, toiminnan johtamista, toimintaa ennakoimattomissa tilanteissa, osaamisen kehittymisen seuranta yksilö- sekä ryhmätasolla, viestintäosaamista ja tiimityöskentelyä.¹⁸⁶ Nämä olivat kaikki taitoja, jotka löytyivät jo aikaisemmista opetussuunnitelmista.

Vuoden 2020—2022 opetussuunnitelma ei siis varsinaisesti tuonut muutoksia poliisilta edellytettyyn yleiseen tai ammatilliseen kompetenssiin, vaan poliisiopiskelijalta edellytetyt oppimistavoitteet pysyivät ennallaan.¹⁸⁷ Poliisin ammattitaidon vaatimuksissa ei oletettavasti ollut siis tapahtunut suurempia muutostarpeita. Pikemminkin poliisiammattikorkeakoulun näkökulmasta opetussuunnitelman muutokset keskittyivät pikemminkin oppimistavoitteiden ja opiskelun rakenteen kirkastamiseen. Opetussuunnitelma tarjosi matriisin¹⁸⁸, jossa se esitteli, mitkä kompetenssia vahvistavat tavoitteet toteutuivat missäkin opintokokonaisuudessa. Vaikka itse poliisin ammattitaidon muutoksista tämä ei kerrokaan, voi tämän nähdä vahvistavan yleistä kehityskulkua, jossa poliisin kompetenssin kehitys ja ammattitaidon tavoitteet voidaan osoittaa koulutuksen kuluksa. Ammatillisen kompetenssia ja poliisi (AMK) -tutkinnon yhteyttä käsittelevä matriisi löytyy liitteestä 3.

Muutoksen aikaisempiin poliisityön osaamisalueisiin tarjosi vuoden 2020—2022 opetussuunnitelmassa mainittu kestävä kehityksen näkökulma, jossa esiteltiin myös poliisia ohjaavia arvoja. Poliisin toimintaa ohjaaviksi arvoiksi todettiin oikeudenmukaisuus, osaaminen, palvelu ja henkilöstön hyvinvointi. Kestävä kehityksen ekologinen, taloudellinen ja sosiaaliskulttuurinen näkökulma sidottiin toisiinsa. Ekologista ja taloudellista näkökulmaa käsiteltiin opetussuunnitelmassa pääasiassa koulutuksen ja opetuksen näkökulmasta. Myös sosiaaliskulttuurinen näkökulma tuotiin esiin pääasiassa koulutuksen toteutuksen kautta: koulutus järjestettäisiin perus- ja ihmisoikeuksia, tasa-arvoa sekä yhdenvertaisuutta kunnioittaen.¹⁸⁹

Kestävä kehityksen sosiaaliskulttuurinen näkökulma sidottiin kuitenkin myös osaksi poliisin toimintaa. Opetussuunnitelmassa mainitaan esimerkiksi sosiaaliskulttuurisen kestävyuden olevan yhteydessä poliisin nauttimaan luottamukseen. Poliisikoulutuksen tavoitteeksi asetettiin kouluttaa poliiseja, jotka toimivat tasa-arvoa, oikeudenmukaisuutta ja etiikkaa kunnioittaen. Poliisin tuli olla monipuolinen turvallisuuden ylläpitäjä sekä rauhallisina aikoina että kriisitilanteissa. Toisaalta poliisin tuli

---

¹⁸⁶ Poliisi (AMK) -tutkinnon opetussuunnitelma 2020, 3.

¹⁸⁷ Poliisi (AMK) -tutkinnon opetussuunnitelma 2020, 3—5.

¹⁸⁸ Poliisi (AMK) -tutkinnon opetussuunnitelma 2020, 5—6.

¹⁸⁹ Poliisi (AMK) -tutkinnon opetussuunnitelma 2020, 7.

toimia turvallisuutta edistäen ja rikollisuutta torjuen unohtamatta palvelujen tarjoamista ja avointa sekä vaikuttavaa toimintaa.¹⁹⁰ Poliisin yhteiskunnallinen rooli nähdään yhä enemmän oman osaa-misalansa palveluiden tarjoajana entisen kontrolloivan instituution sijaan. Kansalaiset ovat myös en-tistä tietoisempia oikeuksistaan, mikä vaikuttaa myös poliisin toimintamalleihin.¹⁹¹

Kestävä kehitys tuo epäilemättä ensimmäisenä mieleen termiin liittyvät taloudelliset ja ekologiset näkökulmat. Kuitenkin poliisiammattikorkeakoulun opetusta ja poliisin toimintaa opetussuunnitel-massa käsiteltäessä näkyvämpi ja merkittävämpi rooli oli kestävän kehityksen sosiaaliskulttuurisilla tekijöillä. Myös tämän työn kannalta ne luovat tärkeän viitekehityksen poliisin ammattitaidon ja kom-petenssin määrittelylle. Poliisia ohjaavia arvoja ja kestävän kehityksen sosiaaliskulttuurillisia näkö-kulmia tarkasteltaessa poliisin toiminnassa korostuu asiantuntijuus omalla alallaan turvallisuuden saralla. Poliisin tehtävä on edistää turvallisuutta yhteiskunnassa. Tämä voitaisiin sitoa esimerkiksi poliisin toiminnan ennaltaehkäiseviin teemoihin, joita ei kuitenkaan opetussuunnitelman johdan-nossa erityisesti mainita, joskin ne mainitaan esimerkiksi poliisin valvonta- ja hälytystoiminnan ope-tuksen tavoitteissa ja sisällöissä¹⁹². Toisaalta tasa-arvoisuuden ja oikeudenmukaisuuden vaatimuk-set toiminnassa nousevat esiin. Näiden arvojen esiintuominen sinällään ei ole yllättävää, mutta toi-saalta niiden korostaminen poliisiammattikorkeakoulun opetuksen ja poliisin toiminnan arvohierarki-assa osoittaa, kuinka tärkeäksi poliisin sitoutuminen oikeudenmukaisuuteen ja tasa-arvoisuuteen koetaan.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Poliisina toimimiseen liittyy tiettyjä ammattitaidolle ja etiikalle asetettuja odotuksia. Poliisia voidaan pitää turvallisuusalan ammattilaisena tai asiantuntijana, mutta hänen työnsä perustuu kuitenkin lain määrittelemiin tehtäviin, joita ohjaavat niin ikään lakiin kirjatut periaatteet sekä ammattikunnan sisäi-nen etiikka. Poliisin toimintaa haastaa yhteiskunnallinen muutos, jossa poliisin täytyy kyetä toimi-maan moninaistuvassa arvomaailmassa. Poliisilta odotetaan yhä laajempaa mutta toisaalta myös syvällisempää asiantuntemusta.

7.1. Tutkimustulokset

Asetin opinnäytteeni tutkimustehtäväksi poliisin osaamistavoitteiden ja arvo-odotusten esittelyn. Toi-nen tutkimustehtäväni oli esitellä, millaisia muutoksia edellä mainituilla osa-alueilla on tapahtunut. Kolmanneksi tutkimustehtäväkseni asetin kysymyksen, millaisia muutoksia opetussuunnitelmien johdantojen pohjalta voidaan poliisikoulutuksessa nähdä tapahtuneen.

---

¹⁹⁰ Poliisi (AMK) -tutkinnon opetussuunnitelma 2020, 7.

¹⁹¹ Laitinen 2020, 183—184.

¹⁹² Poliisi (AMK) -tutkinnon opetussuunnitelma 2020, 26.

Ensimmäisen ja toinen tutkimustehtäväni limittyivät kirjoitustyössä vahvasti yhteen. Johtopäätöksenä voidaan todeta, että poliisin osaamistavoitteet ovat kehittyneet ottamaan huomioon erityisesti kansainvälistyvän ja moniarvoistuvan yhteiskunnan haasteet monitieteellisen yhteistyön, vuorovai-
kutustaitojen sekä tietoteknisen hallinnan edellytysten korostuessa.

Poliisiopintojen arvomaailmassa korostui ymmärrettävistäkin syistä lainhallinta ja lainmukainen toi-
minta. Toisaalta myös tulevan ammatin edellyttämä itsenäisyys tuli opetussuunnitelmissa vahvasti
esille jo opiskelijoilta edellytetyssä omatoimisuudessa. Näiden suhteen muutokset näkyivät lähinnä
sanavalinnoissa. Toisaalta yhteiskunnan arvomaailman muutokset sekä poliisilta edellytetty eettinen
toiminta tuotiin korostuneesti esiin 2000-luvulle siirryttäessä, kun taas 2010-luvun ammattikorkea-
koulu-uudistuksen jälkeen tuotiin esiin myös kestävä kehityksen näkökulmia ja yhteiskunnan moni-
muotoistumista.

Poliisikoulutuksen 1980—1990-lukujen opetussuunnitelmien pohjalta poliisin osaamistavoitteet ja
edustama arvomaailma ovat muuttuneet verrattain vähän. Erityisesti poliisityön itsenäisyys ja poliisi-
sina toimivilta odotettu ammatinhallinta sekä kyky itsenäiseen päätöksentekoon tulivat jatkuvasti ilmi
tarkastelemisani opetussuunnitelmissa. Itsenäisen toimintakyvyn turvaamiseksi poliisilta edellytet-
tiin syvällistä opetuksen sisältöjen hallintaa. Toisaalta harjoittelun sekä kokeneemman poliisin oh-
jauksessa toimimisen merkitys tuotiin myös esiin.

En keskittynyt omassa tutkimuksessani poliisiksi kouluttautuvien käytännön taitoihin esimerkiksi har-
joitteluun astuttaessa, sillä tätä aihetta on jo tutkittu opinnäytetöidenkin tasolla. Kuitenkin mielenkiin-
toinen näkökulma esimerkiksi jatkotutkimuksen näkökulmasta voisi olla, kuinka opetussuunnitelmien
tavoitteet peilautuvat harjoittelun tai työelämän todellisuuteen. Poliiseilta edellytetään syvällistä am-
matinhallintaa, mutta miten tämä toteutuu esimerkiksi vastavalmistuneiden poliisien näkökulmasta?
Kuitenkin erityisesti ennen 2000-lukua poliisikoulutuksen koettiin antavan vain perustiedot ammatin-
hallinnassa, ja työ opittaisiin todella vasta työelämässä.

2000-luvulle tultaessa opetussuunnitelmissa esitelty poliisityön etiikan rooli korostui verrattuna aikai-
sempiin opetussuunnitelmiin. Vaikka poliisin roolia kuvailtiin edelleen samojen perustehtävien sekä
poliisilta edellytetyn käytöksen viitekehyksessä, etiikka nostettiin osaksi opintoihin sisällytettyjä
teema-alueita. Etiikan teema-alueen korostumisen voi nähdä osana Poliisin entistä selkeämpää ja
tarkempaa tietoisuutta poliisitoiminnan eettisyydestä sekä sen merkityksestä. Toisaalta etiikan ko-
rostaminen epäilemättä nousi merkittäväksi näkökulmaksi 2000-luvun muuttuvassa yhteiskunnassa,
jossa poliisi joutui toiminaan entistä monimuotoisemmassa arvotodellisuudessa.

Siirryttäessä 2000-luvulle poliisikoulutus perustui uudistuneeseen lainsäädäntöön sekä yhteiskun-
nallisiin muutoksiin, joissa korostui kansainvälisyys sekä viestintä- ja tietotekniikkataitojen merkitys.
Suomalaiselta poliisilta odotettiin yhä laajempaa ammatinhallintaa, jossa korostuivat kenties jollain
tasolla oman työtehtävän ulkopuolisiksi mielletävissä olevat taidot. Toisaalta kieli- ja viestintätaidon

voi myös nähdä merkittävänä osana poliisin ammatinhallintaa ja työtehtäviä. Etenkin yhä kansainvälistyvää ja erilaisten viestintämahdollisuuksien täyttämää yhteiskuntaa vasten peilattaessa 2000-luvun kehitys näyttää jopa luonnolliselta kehityssuunnalta.

2000-luvun opetussuunnitelmissa esitelty poliisityön etiikan rooli korostui verrattuna aikaisempiin opetussuunnitelmiin. Vaikka poliisin roolia kuvailtiin edelleen samojen perustehtävien sekä poliisilta edellytetyn käytöksen viitekehyksessä, etiikka nostettiin osaksi opintoihin sisällytettyjä teema-alueita. Etiikan teema-alueen korostumisen voi nähdä osana Poliisin entistä selkeämpää ja tarkempaa tietoisuutta poliisitoiminnan eettisyydestä sekä sen merkityksestä. Toisaalta etiikan korostaminen epäilemättä nousi merkittäväksi näkökulmaksi 2000-luvun muuttuvassa yhteiskunnassa, jossa poliisi joutui toiminaan entistä monimuotoisemmassa arvotodellisuudessa.

Toisaalta 2000-luvun opetussuunnitelmissa esiin nousevaa poliisin osaamistavoitteita, poliisin etiikkaa ja poliisikoulutusta käsittelevää kehitystä voisi kuvailla jollain tasolla selkeyttäväksi. Poliisin toimintaa ohjasivat valtakunnallinen visio, jonka pohjalle sekä poliisin toimintastrategia että poliisikoulutus rakennettiin. Yleisesti ottaen poliisin koulutusudistukset koettiin lähtöisiksi työelämän tarpeista. Pohtia kuitenkin voi, kuinka selkeästi poliisin valtakunnallinen visio käytännössä selkiytyi esimerkiksi opiskelijoille ja kuinka sitoutuneita he tähän visioon olivat. Oman kokemukseni mukaan tällaiset visiot ja ihanteet jäävät usein varsin yleismaalliselle tasolle jalkautumatta välttämättä kovin hyvin työ- tai opiskelija-arkeen. Se, kuinka hyvin kansakunnalliset ja kansainväliset kehityssuunnitelmat toteutettiin koulutuksessa, olisi jälleen mielenkiintoinen jatkotutkimuksen aihe.

Kyky itsenäiseen toimintaan pysyi merkittävänä näkökulmana opetussuunnitelmia tarkastellessa. Omatoimisen ja itsenäisen opiskelun osuuden tai ainakin merkityksen voisi sanoa kasvaneen aikaisempaan verrattuna. Jos aikaisemmin itsenäisen ammatinhallinnan edellytys oli osa poliisin osaamistavoitteita, myöhemmissä opetussuunnitelmissa itsenäisyyttä ja omatoimisuutta edellytettiin yhä kasvavissa määrin myös opiskelijoilta. Tämä näkyi myös opetusta ohjaavassa pedagogisessa strategiassa, joka muuttui alati opiskelijakeskeisemmäksi. Aikaisemman kokemukseni perusteella tällä on sekä positiivisia sekä negatiivisia vaikutuksia. Vaikka oma opetuskokemukseni perustuukin peruskouluikäisiin lapsiin tai nuoriin, opiskelijoiden kyky omatoimiseen opiskeluun ja opiskelijakeskeisiin opetusmenetelmiin on hyvin vaihteleva. Moni kaipaa opettajaa kertomaan, kuinka asiat ovat sen sijaan, että asiaa pyrittäisiin ratkomaan pelkästään opiskelijalähtöisin resurssein. Toisaalta opiskelijakeskeisten, tulevien poliisin ongelmanratkaisutaitoja kehittävien opetusmenetelmien käyttö poliisikoulutuksessa on varsin perusteltua.

Poliisin perustutkinnon muutos poliisi (AMK) -tutkinnoksi vuonna 2014 koetaan merkittävän muutoksena poliisikoulutukselle. Etenkin akateemisen viestinnän rooli korostui huomattavasti aikaisempaan verrattuna, ja poliisin osaamistavoitteisiin nousi yhä enemmän asiantuntijaluonteisia sekä yleistä pätevyyttä korostavia näkökulmia. Poliisitoiminnan monitieteellisyys sekä osaamiskentän vaativuus

olivat merkittäviä koulutusuudistuksen taustalla vaikuttavia perusteita, joiden pohjalta opetusta lähettiin kehittämään. Lisäksi poliisikoulutuksen sitominen osaksi kansainvälistä koulutusjärjestelmää edellytti, että poliisikoulutuksen osaamistavoitteet ja kompetenssit olivat kansainvälisellä tasolla. Kansainvälisyys oli epäilemättä osa myös varsinaisen poliisitoiminnan arkea, jossa yhteistyötä joudutaan tekemään yhä enemmän myös ulkomaalaisten poliisiorganisaatioiden kanssa rikollisuudenkin kansainvälistyessä.

Poliisin perustehtäviin sidottu osaaminen oli osa poliisilta edellytetyä ammatinhallinnan kompetenssia, minkä lisäksi poliisin osaamistavoitteisiin luettiin myös yleisen kompetenssin piiriin kuuluvia taitoja. Näissä korostuivat oppimistaidot niin koulutuksessa kuin tulevan työrankin aikana. Poliisi nähtiin opetussuunnitelman osaamistavoitteiden valossa yhä enemmän jatkuvasti kehittyvänä ja omaa osaamistaan kriittisesti tarkastelevana asiantuntijana, joka kykeni toimimaan osana osaamistarpeitaan vaativaa ja monialaista kokonaisuutta.

Poliisin osaamistavoitteiden eettinen näkökulma ja yhteiskunnalliset arvot nousivat jälleen korostuneesti esiin etenkin tuoreimmassa tarkasteluun otetussa opetussuunnitelmassa. Poliisityön eettinen perusta tasa-arvoisena ja oikeudenmukaisena toimijana sekä oman alansa palveluntarjoajana rakensi 2020-luvun poliisitoiminnan mallia. Poliisin ja kansalaisten välinen luottamus perustui pitkälti siihen, kestäkö poliisin toiminta eettistä tarkastelua ja kritiikkiä. 2020-luvun poliisin pitää kyetä perustelemaan entistä paremmin oman toimintansa lainmukainen perusta, mutta toisaalta hänen tulee kyetä tarkastelemaan kriittisesti myös toimintansa etiikkaa. Toisaalta tähänkin saadaan laista hyvät viitteet esimerkiksi poliisilain toimintaa ohjaavista periaatteista, joten aivan uusi tai ”moderni” ilmiö tämäkään ei ole.

Millaisia muutoksia poliisikoulutuksessa oli nähtävissä opetussuunnitelmien johdannon perusteella? Koulutuksen painotuksissa selkein havaittava muutos jo johdantoteksteissä oli koulutuksen monitieteistyminen. Viitteitä tästä on löydettävissä jo 1980-luvulta valitsemisani asiakirjoissa, joissa mainitaan jatkokoulutusmahdollisuuksien vahvistaminen sekä yleisen poliisikoulua edeltävän koulutustason kohoaminen. Entisestään monitieteisyys ja poliisilta edellytetty laaja osaamispohja nousivat esiin 2000-luvulle tultaessa kansainvälistymisen ja tietoteknisen kehityksen näkökulmasta.

Ammattikorkeakoulu-uudistus oli koulutuksen muutoksen näkökulmasta selkeä vedenjakaja. Opintojen rakenne muuttui, ja sisällöissä näkyi poliisikoulun perustutkinnon opetussuunnitelmia korostuneemmin moniammatillisen yhteistyön ja asiantuntijaroolin edellyttämä laaja-alainen osaaminen. Ammatillisista oltiin todellakin siirtymässä asiantuntijoihin, joilta edellytettiin laaja-alaista ja paitsi itseään myös työyhteisöä kehittävää osaamista sekä alanhallintaa.

7.2. Pohdinta

Kun aloitin tutkimustyön, pyrin lähestymään opetussuunnitelmia mahdollisimman avoimin mielin ja vailla ennakkoasenteita sen suhteen, millaisia osaamistavoitteita tai eettisiä ihanteita poliisille olisi kirjattu. Jonkinlainen odotus minulla kuitenkin täytyi olla, sillä yllätyksenä silti tuli, kuinka vähän etenkin poliisin perustyöhön liittyvät osaamistavoitteet ovat muuttuneet. Ammattikorkeakoulu-uudistus toimi jonkinlaisena vedenjakajana, mutta senkään suhteen poliisiopiskelijalle asetettujen osaamistavoitteiden muutos ei ollut erityisen radikaali.

Poliisityön itsenäisyys ja omatoimisuus nousivat esiin jokaisella vuosikymmenellä, ja muutokset ammatinhallintaa kuvailevissa sanamuodoissa olivat lähinnä semantiikkaa. Vaikka kansainvälisyys sekä työn monitieteellisyys ja eettisyys tuotiin korostuneesti esiin tuoreemmissa opetussuunnitelmissa, muutokset olivat pikemminkin tarkentavia kuin mullistavia. Kuten jo ammattikorkeakoulu-uudistusta vuonna 2014 käsittelevässä luvussa mainitsinkin, vuoden 2014 muutos voidaan nähdä osaamistarpeiden uudenaikaisena kirjaamisena ja tarkentamisena mullistavan koulutus uudistuksen sijaan. Tällaisesta näkökulmasta ainakin hallituksen esityksessä olisi viitteitä.

Toki muutoksiakin osaamistavoitteissa oli etenkin sen suhteen, millaisena toimijana poliisi nähtiin. Ammattikorkeakoulu-uudistuksen myötä opetussuunnitelmat korostivat poliisin osaamiskentän monitieteellisyttä sekä poliisin roolia elinikäisenä oppijana ja työyhteisön kehittäjänä. Kansalainen osaa odottaa poliisilta varsin paljon erityisesti häntä itseään koskevien oikeuksien sekä lakien osalta, mutta itselleni tuli yllätyksenä, kuinka paljon poliisilta edellytetään juuri monitieteellisiä taitoja ja työyhteisön kehityksen moottorina toimimista. Tämä lienee kuitenkin osa kansainvälistä suuntaa, jossa työyhteisö nähdään kokonaisvaltaisemmin suurempana kuin osiensa summa. Toisaalta otettaessa huomioon poliisitoiminnan itsenäisyys ja ammatinhallinnan välttämättömyys lainmukaisessa toiminnassa on tärkeää, ettei oman ammattitaidon ja osaamisen kehitystä osana poliisitoiminnan edellytyksiä unohdeta.

Tällä tutkimuksella oli merkittävä henkilökohtainen rooli, sillä se avasi itselleni paljon sitä, mitä poliisilta odotetaan ammatinharjoittajana, ja millaisia eettisiä näkökulmia poliisitoimintaan on vuosikymmenien saatossa liitetty. Toisaalta tämän kaltaista opetussuunnitelmatekstien sisältöä esittelevää tutkimusta löytyi verrattain vähän, joten pitäisin valitsemaani lähestymistapaa myös jokseenkin tuoreena. Toisaalta aiheenrajauksessa työtä olisi voinut viedä entistä syvemmin esimerkiksi tiettyjen vuosikymmenten tarkastelun suuntaan. Uskon kuitenkin, että laajan skaalan kehityksen tarkastelulekin on tutkimuskentällä paikkansa. Jatkotutkimuksessa eri opetussuunnitelmien ja eri vuosikymmenten näkökulmiin voi sukeltaa tarkemmin.

Aihe ei ole suinkaan loppuun asti käsitelty. Omassa työssäni keskityin käsittelemään pääasiassa opetussuunnitelmien johdantotekstien esittelemiä osaamistavoitteita ja poliiseilla asetettuja eettisiä odotuksia. Varsinainen opetussuunnitelmien ammatinhallintaa käsittelevä ainekohtainen sisältö rajautui näin ollen lähdemateriaalin ulkopuolelle. Sen määrällinen tarkastelu vuosikymmenien aikana

tapahtuneessa kehityksessä voisi olla mielenkiintoinen jatkotutkimuksen aihe. Se voisi antaa lisää näkökulmia esimerkiksi siihen, mihin poliisin osaamistavoitteissa on eri vuosikymmenillä erityisesti keskitytty. Tästä näkökulmasta poliisin roolia rikosten ennaltaehkäisyssä ja rikosten selvittämisessä voisi olla mielenkiintoista käsitellä tarkemmin. Toisaalta kansainvälisyys nousi etenkin 2000-luvulle tultaessa esiin opetussuunnitelmien johdannoissa, joten yksi näkökulma voisi olla tämän kansainvälisyyden tarkastelu opetussuunnitelmien ainekohtaisessa osuudessa.

Eräs mielenkiintoinen näkökulma jatkotutkimuksen kannalta on myös tulevaisuus. Poliisikoulutuksen opetussuunnitelmatyö ei ole suinkaan valmis, vaan seuraava opetussuunnitelma on jo ehtinyt valmistua, joskaan sitä ei sisällytetty tähän työhön. Sen tarkastelu on ehkä hyväkin jättää jatkotutkimuksissa vertailtavaksi jo senkin takia, että vuosien 2020—2022 opetussuunnitelman mukaan ottaminen on jo mielestäni historiallisen tutkimuksen näkökulman rajoilla. Päädyin kuitenkin ottamaan sen mukaan täydentämään poliisin osaamistavoitteiden ja eettisten odotusten tarkastelua ja vertaillua.

Vaikka muutoksia poliisin osaamistavoitteissa on tapahtunut, poliisin perustehtävä lainvalvojana ja yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitäjänä säilyi merkittävänä osana poliisin osaamistavoitteita. Poliisityön itsenäisyys ja vahva ammatinhallinta vastuullisessa tehtävässä korostuivat kerta toisensa jälkeen kuten myös arvopohja, jolla eettinen poliisi toimii. Muutokset syineen ja seurauksien ovat mielenkiintoinen osa historiallista tutkimusta, mutta pysyvyydellä on ainakin poliisityön henkilökohtaisessa tarkastelussa arvonsa. Poliisi on osa pitkää ja perinteikästä ketjua, jonka toiminta perustuu perinteisiin, tärkeiksi koettuihin tehtäviin ja arvoihin, joiden perusolemus ei ole muuttunut, vaikka toimintakenttä olisikin.

7.3 Itsearviointi

Kuten jo työni johdannossa kirjoitin, minulle oli jo alun alkaen varsin selvää, mistä aiheesta työni halusin tehdä. Myös metodin suhteen olin jo varsin varma päätöksestäni. Aikaisemman vastaavanlaisen työskentelyn pohjalta halusin välttää pelkän lähdeaineiston referoinnin ja liittää sen mahdollisimman sujuvasti tutkimuskirjallisuuteen, jonka pohjalta johtopäätökseni ja tulkintani saisivat tukea. Erietyisesti historiallisen viitekehityksen rakentamisen suhteen tämä mielestäni onnistuikin.

Rajasin työni käsittelemään pelkästään opetussuunnitelmien tekstiä sekä vielä erityisesti opetussuunnitelmien johdanto-osioita. Pohdinnan ja lopputulosten luotettavuuden kannalta täytyy muistaa, että tutkimus perustuu tässä tapauksessa pelkästään lähdetekstien sisällönanalyysiin ja sen pohjalta tehtyihin johtopäätöksiin. Tulosten kattavuuden näkökulmasta erityisen mielekäs jatkotutkimuksen aihe olisi sitoa opetussuunnitelmatyö osaksi haastatteluina kerättyjä kokemuksia poliiseilta ja poliisiopiskelijoilta. Tästä näkökulmasta opetussuunnitelmatyön osaamistavoitteet voisivat näyttävä toisenlaisessa valossa, tai vaihtoehtoisesti johtopäätökseni saattaisivat vahvistua entisestään.

Tutkimustehtäväni nivoutuivat varsin tiiviisti yhteen. Käsittelemällä aineiston pohjalta yhtä tutkimuskysymystä tuli väkisinkin käsiteltyä myös muita. Ensisijaisesti tämä oli mielestäni hyvä asia, sillä kolme tutkimustehtävääni rakensivat tutkimuksesta sujuvan kokonaisuuden. Lopputulosten erittely kolmen tutkimustehtävän alle oli kuitenkin haasteellista. Tutkimuskysymyksiä olisi kenties voinut vielä jakaa selkeämmin erityyppisiin osa-alueisiin, jolloin ne eivät olisi nivoutuneet niin selkeästi liittämättä, vaan vastausten antaminen tutkimuskysymyksiin olisi ollut selkeämmin eroteltavissa.

Asiakirjatyyppiseen lähdeaineistoon pohjautuva työ on itsenäistä ja yksinäistä työtä. Se vaatii aineiston läpikäyntiä ja löytöjen huolellista kirjaamista ylös. Toisaalta se on myös hyvin omaehtoista työtä, jossa tutkija on itse työnsä herra. Minulle tämä sopi, ja lähdeaineistoon sekä tutkimuskirjallisuuteen perehtyminen sujui vaivattomasti omalla painollaan. Omaa tutkimussuunnitelmaa joutui myös muuttamaan verrattain vähän kenties juuri siksi, että lähdin tutkimaan aineistoa varsin avoimista lähtökohdista. Suuria ennako-odotuksia ei ollut, vaan pyrin rakentamaan johtopäätökset aineiston sisällön ja tutkimuskirjallisuuden tarjoaman viitekehyksen ympärille.

Kaiken kaikkiaan koin työskentelyn mielekkääksi ja tutkimustehtäväni täytetyksi. Itselleni asettamani tavoite täydentävän kirjallisuuden hyödyntämisestä tuli mielestäni erityisesti otettua huomioon ope-
tussuunnitelmatyötä käsittelevissä luvuissa. Toisaalta mahdolliselle jatkotutkimukselle ja aihepiiriin täydentämiselle on vielä tilaa tulevaisuutta ja mahdollisia urapolkuja ajatellen.

LÄHTEET

- Alasuutari, P. 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. 4. painos. Tampere: Vastapaino.
- Berg, B. & Lune, H. 2012. Qualitative Research Methods for the the Social Sciences. Eight Edition. New Jersey: Pearson Education, Inc.
- Ellonen, E. & Kekomäki, K. & Raivola, P. & Taiha, H. & Välihalo T. 2000. Etiikka ja poliisin työ. Poliisi-ammattikorkeakoulun oppikirjat 6. Espoo: Poliisiammattikorkeakoulu.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2001. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 5. painos. Tampere: Vastapaino.
- Eteläpelto, A. 1997. Asiantuntijuuden muuttuvat määritykset. Teoksessa Kirjonen, J. & Remes P. & Eteläpelto A. (toim.) 1997. Muuttuva asiantuntijuus. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos., s. 86—121.
- Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Poliisiammattikorkeakoulusta ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi. HE 64/2013 vp. Luettavissa: https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/HallituksenEsitys/Documents/he_64+2013.pdf. Luettu 8.7.2022.
- Hanhinen, T. 2010. Työelämäosaaminen. Kvalifikaatioiden luokitusjärjestelmän konstruointi. Tampere: Tampereen yliopisto. Kasvatustieteen laitos.
- Heikkonen, Jaakko. 1995. Moraali ja etikka käytännössä. Helsinki: Tietosanoma Oy.
- Itkonen T. & Maamies S. 2012. Uusi kieliopas. 5. tarkistettu painos. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Jansson, J. 2018. Lahjomattoman vakaa, kykenevä ja valistunut. Poliisikoulutuksen vaiheet pystymisestä korkeakouluun. Teoksessa Jansson, J. & Kari, M. & Kokkonen, I. & Kostiainen A. 2018. Muodollisesti pätevä? Poliisikoulutus itsenäisessä Suomessa. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu., s. 20—291.
- Kalela, J. 2002. Historiantutkimus ja historia. 2. painos. Helsinki: Gaudeamus.
- Koivu, S. & Nyman, M. 2018. Poliisin henkilöstöstrategian valinnat. Teoksessa Muttilainen V. & Huotari, V. (toim.) 2018. Poliisin toimintaympäristö. Poliisiammattikorkeakoulun katsaus 2018. Poliisiammattikorkeakoulun raportteja 132. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu., s. 39—44.
- Kokkonen, I. 2018. Kirjoitustaidottomuudesta korkeakoulutukseen. Poliisikoulutuksen suhde yleisiin koulutuspoliittisiin tavoitteisiin itsenäisyyden alusta 2000-luvulle. Teoksessa Jansson, J. & Kari, M. & Kokkonen, I. & Kostiainen A. 2018. Muodollisesti pätevä? Poliisikoulutus itsenäisessä Suomessa. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu., s. 408—453.
- Kostiainen, A. Kohti inhimillistä väkivallan monopolia? Poliisikoulutus ja yhteiskunnallinen murros sodanjälkeisessä Suomessa. Teoksessa Jansson, J. & Kari, M. & Kokkonen, I. & Kostiainen A. 2018. Muodollisesti pätevä? Poliisikoulutus itsenäisessä Suomessa. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu., s. 334—407.
- Kuikka, M. 2001. Kasvatuksen historian tutkimus. Keuruu: Kustannusosakeyhtiö Otava.

Laitinen, M. 2020. Poliisikoulutuksen uusi paradigma – ammattilaisesta asiantuntijaksi. Poliisialan uuden ammattikorkeakoulututkinnon työelämävastaavuus ja vaikutus tutkinnosta valmistuvien opiskelijoiden poliisiammatillisen osaamisen tasoon. Tampereen yliopiston väitöskirjat 358. Tampere: Tampereen yliopisto.

McVean, A. & Neyroud, P. 2012. Police Ethics and Values. California: Sage Publications Inc.

Mikkola, A. Opetussuunnitelman tarkistaminen. Teoksessa Valtiopäivien esitys poliisikoulun opetussuunnitelmaksi. 29.9.1987. Tampere: Poliisikoulu.

Nurmi, K. 1996. Johdatus kasvatustieteen filosofisiin ja historiallisiin perusteisiin. Helsinki, Lahti: Helsingin yliopisto, Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus.

Oksanen, J. 1999. Poliisistako professio koulutusjärjestelmää muuttamalla? Poliisiammattikorkeakoulun tulo Suomeen osana päällystökoulutuksen uudistamista. Tampere: Tampereen yliopisto.

Poliisin perustutkinto. Opetussuunnitelma. Perusjakso 1. Sisäasiainministeriö vahvistanut 22.7.1993. Tampere: Poliisikoulu.

Poliisin perustutkinto. Perusopinnot 2. Opetussuunnitelma. 1997. Sisäasiainministeriö vahvistanut 7.11.1997. Tampere: Poliisikoulu.

Poliisin perustutkinto. Perusopinnot 1. Toteutussuunnitelma. 1998. Poliisikoulu hyväksynyt 27.4.1998. Tampere: Poliisikoulu.

Poliisin perustutkinto. Perusopinnot 2. Opetussuunnitelma. 1999. Poliisikoulu hyväksynyt 12.5.1999. Tampere: Poliisikoulu.

Poliisin perustutkinto. Opetussuunnitelma. 2005a. Poliisikoulun julkaisuja. Sisäasiainministeriö vahvistanut 28.10.2004. Tampere: Poliisikoulu.

Poliisin perustutkinto. Opetussuunnitelma 2005b. Sisäasiainministeriö vahvistanut 4.7.2005.

Poliisin perustutkinnon opetussuunnitelman vahvistaminen. Poliisikoulun kirje 23.6.2005. Teoksessa Poliisin perustutkinto. Opetussuunnitelma 2005b. Sisäasiainministeriö vahvistanut 4.7.2005.

Poliisi (AMK) -tutkinnon opetussuunnitelma. 2014—2015. Poliisiammattikorkeakoulun hallitus hyväksynyt 12.3.2014. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu. Luettavissa <https://docplayer.fi/3287133-Poliisi-amk-opetussuunnitelma-2014-2015.html>. Luettu 8.7.2022.

Poliisi (AMK) -tutkinnon opetussuunnitelma. 2020—2022. Poliisiammattikorkeakoulun hallitus hyväksynyt 6.5.2020. Luettavissa <https://web.archive.org/web/20210929200820/https://polamk.fi/documents/25254699/37709942/Poliisi-amk-opetussuunnitelma.pdf/739255c8-04c2-f693-c381-0128bbe13c09/Poliisi-amk-opetussuunnitelma.pdf?t=1602071169977>. Luettu 8.7.2022.

Renvall, P. 1965. Nykyajan historiantutkimus. 2. painos. Porvoo-Helsinki-Juva: Werner Söderström Osakeyhtiö.

Rousi, H. 1985. Pätevyyden määrittämisestä poliisin ammatissa. Jyväskylän yliopiston kasvatustieteen laitoksen julkaisuja A 9/1985. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Tuomi, J. & Sarajärvi A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Uudistettu laitos. Helsinki: kustannusosakeyhtiö Tammi.

Sisäasiainministeriö 1993. Valtakunnallinen poliisikoulutus 75 vuotta. Helsinki: Sisäasiainministeriö.

Valtiopäivien esitys poliisikoulun opetussuunnitelmaksi. 29.9.1987. Tampere: Poliisikoulu.

Wahlman, K. 1993. Koulutushistoriikka noin 1970-luvun puolivälistä nykypäiviin. Teoksessa Poliisikoulutus 75 vuotta. Historiaa, nykypäivää ja henkilökohtaisia muistoja poliisikoulutuksesta. Eripainos ME 2000-lehdestä 8/93. Helsinki: Helsingin poliisilaitos.

LIITE 1. Poliisin ammatillinen kompetenssi vuoden 2014 opetussuunnitelmassa.¹⁹³

Valvonta- ja hälytystoimintaosaaminen

Opiskelija

- osaa soveltaa valvonta- ja hälytystehtäviin liittyvää tieto-, taito- ja arvoperustaa sekä perustella toimenpiteensä
- osaa soveltaa toimintamenetelmiä ja -tapoja erilaisissa valvonta- ja hälytystoimintatilanteissa sekä arvioida niiden vaikuttavuutta
- osaa hyödyntää analysoitua tietoa valvonta- ja hälytystoiminnan suunnittelussa sekä toiminnan kohdentamisessa
- osaa soveltaa ennalta estävän toiminnan menetelmiä ja työtapoja
- kykenee johtamaan partion toimintaa ja operatiiviseen tilanteeseen liittyviä alkutoimenpiteitä

Rikostorjunta- ja tutkintaosaaminen

Opiskelija

- osaa soveltaa rikostorjunta- ja tutkintatehtäviin liittyvää tieto-, taito- ja arvoperustaa sekä perustella toimenpiteensä
- osaa soveltaa toimintamenetelmiä ja -tapoja erilaisissa rikostorjunta- ja tutkintatilanteissa sekä arvioida niiden vaikuttavuutta
- osaa hyödyntää analysoitua tietoa tutkinnan suunnittelussa, suuntaamisessa ja toteuttamisessa
- osaa selittää tutkinnan johtamiseen liittyvät keskeiset toiminnot ja syyttäjän kanssa tehtävän esitutkintayhteistyön merkityksen rikosprosessissa

Yhteiskunnallisen turvallisuuden kehittämisosaaminen

Opiskelija

- osaa soveltaa poliisitoimintaa säätelevää keskeistä lainsäädäntöä oikeudenmukaisesti erilaisissa päätöksentekotilanteissa ja perustella toimintansa
- osaa suunnitella, toteuttaa, arvioida ja kehittää poliisitoimintaa erilaisissa toimintaympäristöissä hyödyntäen oman alansa tutkittua tietoa

---

¹⁹³ Poliisi (AMK) -tutkinnon opetussuunnitelma 2014, 7—8.

- kykenee toimimaan yhteistyössä eri viranomaisten ja sidosryhmien kanssa
- osaa analysoida ja reflektoida omaa toimintaansa sekä asenteidensa merkitystä ammatillisessa vuorovaikutustilanteessa

Poliisityötä tukeva osaaminen

Opiskelija

- osaa käyttää päivittäisessä poliisityössä tarvittavia menetelmiä, välineitä ja laitteita oikein ja turvallisesti
- osaa viestiä kirjallisesti ja suullisesti sekä poliisialan että sen ulkopuoliselle yleisölle
- osaa käyttää vuorovaikutus- ja viestintätilanteissa ruotsin kieltä sekä vähintään yhtä vierasta kieltä
- osaa suunnitella ja toteuttaa henkilökohtaisen kunto-ohjelman työssä vaadittavan fyysisen toimintakyvyn ylläpitämiseksi

LIITE 2. Eurooppalaiseen tasoon liitetty poliisilta edellytetty yleinen kompetenssi ja sen osaamistavoitteet.¹⁹⁴

Taso 6 (ammattikorkeakoulututkinnot, alemmat korkeakoulututkinnot)

- Hallitsee laaja-alaiset ja edistyneet oman alansa tiedot, joihin liittyy teorioiden, keskeisten käsitteiden, menetelmien ja periaatteiden kriittinen ymmärtäminen ja arvioiminen.
- Ymmärtää ammatillisten tehtävälueiden ja/tai tieteenalojen kattavuuden ja rajat.
- Hallitsee edistyneet kognitiiviset ja käytännön taidot, jotka osoittavat asioiden hallintaa, kykyä soveltaa ja kykyä luoviin ratkaisuihin ja toteutuksiin, joita vaaditaan erikoistuneella ammatti-, tieteen- tai taiteenalalla monimutkaisten tai ennakoimattomien ongelmien ratkaisemiseksi.
- Työskentelee itsenäisesti alan asiantuntijatehtävissä ja kansainvälisessä yhteistyössä tai toimii yrittäjänä.
- Johtaa monimutkaisia ammatillisia toimia tai hankkeita.
- Kykenee päätöksentekoon ennakoimattomissa toimintaympäristöissä.
- Vastaa oman osaamisensa arvioinnin ja kehittämisen lisäksi yksittäisten henkilöiden ja ryhmien kehityksestä.
- Valmius elinikäiseen oppimiseen.
- Toimii erilaisten ihmisten kanssa opiskelu- ja työyhteisössä sekä muissa ryhmissä ja verkostoissa huomioiden yhteisölliset ja eettiset näkökulmat.
- Viestii hyvin suullisesti ja kirjallisesti sekä alan että alan ulkopuoliselle yleisölle äidinkielellään.
- Viestii ja on vuorovaikutuksessa toisella kotimaisella kielellä sekä kykenee kansainväliseen viestintään ja vuorovaikutukseen omalla alallaan ainakin yhdellä vieraalla kielellä.

Lähde: Valtioneuvoston asetus (120/2017) kansallisesta tutkintojen ja muiden osaamiskokonaisuuksien viitekehuksesta.

---

¹⁹⁴ Poliisi (AMK) -tutkinnon opetussuunnitelma 2020—2022, 2—3.

LIITE 3. Poliisi (AMK) -tutkinnon kompetenssimatriisi. ¹⁹⁵

Poliisiammattikorkeakoulu Poliisi (AMK), Polis (YH) Lukuvuodet 2020-2022										
Ammatilliset ja yleiset kompetenssit, jotka toteutuvat opintojaksoilla	Laajuus, op	Valvonta- ja hälytys - toimintaosaaminen	Rikostorjunta- ja tutkintaosaaminen	Yhteiskunnallisen turvallisuuden kehittämisosaaminen	Poliisityötä tukeva osaaminen	Oppimisen taidot	Eettinen osaaminen	Työyhteisöosaaminen	Innovaatio-osaaminen	Kansainvälisyysosaaminen
Orientoivat opinnot	3				x	x	x	x	x	x
Poliisiviestintä	3	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Ruotsin kieli ja viestintä (AMK)	3				x	x	x	x	x	x
Suomen kieli ja viestintä (YH)	3				x	x	x	x	x	x
Englannin kieli ja viestintä	3				x	x	x	x	x	x
Liikuntakasvatus ja fyysinen toimintakyky	3				x	x	x	x	x	
Poliisi, yksilö ja yhteiskunta	4			x	x	x	x	x	x	x
Ajotekniikka ja -taktiikka	3	x			x	x	x	x		
Voimankäyttö ja voimankäytön taktiikat	8	x		x	x	x	x	x		
Valvonta ja hälytystoiminnan perusteet	3	x	x	x	x	x	x	x	x	
Liikenneturvallisuus	7	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Operatiivinen kenttätoiminta ja sen johtaminen	14	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Rikostorjunnan perusteet	3		x	x	x	x	x	x		
Esitutkinta	15		x	x	x	x	x	x		x
Poliisitoiminnan oikeudellinen perusta	12	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Poliisin lupavalvonta	3	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Poliisitoiminnan suunnittelu ja johtamisen perusteet	6			x	x	x	x	x	x	
Tutkimus, kehittäminen ja innovaatiot	7			x	x	x	x	x	x	
Ammatillista osaamista edistävä harjoittelu	55	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Opinnäytetyö*	15									

* Opinnäytetyössä toteutuu opinnäytetyön aiheen mukaan eri ammatillisia ja yleisiä kompetensseja.

¹⁹⁵ Poliisi (AMK) -tutkinnon opetussuunnitelma 2020—2022, 5—6.